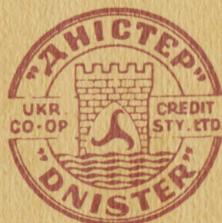

АЛЬМАНАХ

ВІКТОРІЯ

РАДИ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ

АВСТРАЛІЇ

З. А.

П. А.

Н. П. В.

КВІНС.

1984

А Л Ь М А Н А Х

РАДИ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ

АВСТРАЛІЇ

Друкарня «ПРОСВІТА» — 37 Canning St., Nth. Melbourne, 3051

ВІД РЕДАКЦІЇ

Вже минуло чотири роки, як перестав появлятися кварталник-орган, спершу кооперативи «Дністер», а потім РУКА — «Кооперативне Слово». Перестав він появлятися не тому, що не було потреби на друковане кооперативне слово. Але забезпечити періодичну появу економічного кварталника, в наших умовах, є складною справою.

Наші кооперативи, які творять економічно-фінансовий сектор в нашій організованій спільноті, потребують найбільше друкованого слова, як засобу інформації, пропаганди та поширення кооперативної ідеї серед широких кіл громадянства. І щоб ця ділянка була успішною та ефективною, треба мати гурт компетентних працівників пера, які зуміли б розробляти живу актуальну кооперативну проблематику.

В цьому відношенні мають труднощі і наші друзі-кооператори на північно-американських континентах. Ми на сьогодні не спромоглися дати репрезентативний і престижний кооперативний орган.

І коли нам в Австралії не було під силу вдержати періодичний кварталник, Рада Українських Кооперативів Австралії рішила видавати не-періодичний кооперативний альманах.

На його сторінках друкуватиметься про працю і життя наших кооперативів в Австралії та, в міру спроможностей, статті на загальні економічно-кооперативні теми. Ми хочемо документувати історію української кооперації на п'ятому континенті, збирати їх на спільних сторінках і це може бути колись позитивним причинком для колишнього дослідника історії української кооперації чи нашого поселення в цій країні.

Ми будемо шукати способу і доріг покращити це видання, робити його більш живим та доступним. Цей успіх залежатиме в першу чергу від членів-кооперативів РУКА. Вони мають подбати та запевнити співпрацівників на місцях. Працівники кооперативного пера мають шляхотне завдання. Від них у великій мірі може залежати широка популяризація і закріплення кооперативної ідеї, а з цим і практичні користі росту наших кооперативів.

З цією надією даємо цей перший примірник до рук читачів української кооперативної громади в Австралії.

УКРАЇНЬСЬКА КООПЕРАЦІЯ

I СВІТОВИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ

Початок кооперативного руху, що зродився в Англії на початку 19-го століття серед індустріальних робітників, був засобом допомоги і самопомочі в трудних господарських обставинах тодішнього життя. Першу споживчу кооперативу оформлено в 1844 році в Рочделі. За її взірцем кооперативний рух скоро поширився по цілій Англії і Європі та охопив різні ділянки господарського життя.

Кредитова кооперація зродилася в Німеччині, з ініціативи посадника міста Райфайзена, який хотів допомогти мешканцям у неврожайному 1852 р.

Кооперативний рух на Україні розвинувся досить скоро в порівнянні з іншими країнами, бо перша споживча кооператива постала в Харкові в 1866 році, друга в Києві в 1868 р., а перша кредитова в Сокирцях в 1881 році.

Але кооперація в Україні слабо розвивалася тоді через брак кооперативної свідомості населення і її проводу, негативне ставлення з боку окупаційної російської влади та через брак кооперативного закону.

Від 1895 року, коли введено кооперативний закон, рух скоро поширився і розвинувся, найбільше на українських землях. Українські кооперативні провідники намагалися якнайбільше надати національний характер, згідно з потребами населення.

Крім низових кооператив, створено перші кооперативні союзи: кредитовий в Бердянському в 1901 році, а споживчі в Києві в 1908 р. і у Винниці в 1910 р. Але в 1913 р. союзи в Україні були зліквідовані і мусіли користуватися союзом в Москві, якого філія була в Харкові. Однак це не здержувало кооперативного росту, бо вже в 1914 році було 6510 кооперативних товариств в Україні.

З вибухом революції та відродженням Української Держави, кооперативний рух, самозрозуміло, відокремився від російських центрів та створив свої. Ухвалено нові кооперативні

закони, зорганізовано кооперативну пресу, вишкільні курси та створено вищу кооперативну школу в Києві ім. Туган-Барановського. Зорганізовано Центральний Кооперативний Комітет та кооперативні Централі для всіх видів кооперації. Кооперативний рух очолили економісти і кооперативні теоретики світової слави, як проф. Туган-Барановський, проф. Борис Мартос і другі.

В 1919 році, на Кооперативному Конгресі в Парижі, Україна стала членом Міжнародного Кооперативного Союзу, як незалежна держава. Кооперативні Централі нав'язали зносини з Швецією, Фінляндією та іншими країнами. Кооперативний рух став домінуючим господарським чинником у молодій державі, зданій на власні сили, та охопив усі ділянки господарського життя. В 1920 році зорганізовано 22 300 кооперативних товариств, 270 союзів і кооперація об'єднувала 6 мільйонів населення, що було відсотково найкраще з усіх країн Європи.

З упадком Української Держави, окупаційна влада покористувалася здобутками української кооперації та позбавила її членства в Міжнародній Кооперативній Централі. Бо Конгрес у Базелі в 1921 р., на домагання Советського Союзу, погодився, щоб Московський Центросоюз репрезентував усю кооперацію в межах її держави. Але зараз Москва робить старання в Міжнародному Кооперативному Союзі, щоби надати членство Україні та іншим республікам СРСР для збільшення своїх голосів у рішеннях Світового Союзу. Советська влада зліквідувала українську вільну кооперацію та перетворила її в монопольний орган державної торгівлі. З правдивої кооперації залишилася лише назва, без глибшого змісту, яку запрягли в партійну роботу для побудови насильного соціалізму.

На західних українських землях кооперація розвивалася в дещо відмінних умовах. Першу споживчу кооперативу — «Народна Торговля» — засновано в 1883 році, яка створила свої відділи в головних містах Галичини. Вона стала членом Міжнародного Кооперативного Союзу на конгресі в Будапешті в 1904 році. Крім споживчої, організовано також кредитову кооперацію, за зразком Райфайзена. Поширенням кооперативної ідеї та закладанням торговельних крамниць займалося спершу товариство «Просвіта», культурно-освітнє і економічне товариство у Львові.

Але буйний розвиток української кооперації почався по першій світовій війні. Створено ідеологічну і ревізійну централю Ревізійний Союз Українських Кооператив у Львові та Маслосоюз для молочарських кооператив, а Українбанк для кредитових, які зайнялися організацією кооперативного життя.

Міста та села були охоплені мережею низових кооператив для заupu і збуту, молочарські, кредитові та інші. Польська влада ставила різні перешкоди українській кооперації. В 1934 році відірвано від Ревізійного Союзу біля 500 кооператив на Волині і Підляшші та приділено їх до польської централі. Але вже в 1938 році РСУК об'єднував 5 500 кооперативних товариств, із 700 тисяч членами. Найбільше скооперованим населенням було українське, бо майже 50 процентів всіх кооператив в Польщі були українські. На Міжнародній Кооперативній Конференції у Варшаві в 1935 році, англійські делегати gratулювали українській делегації, під проводом інж. О. Павликоського та др. О. Луцького (обидва сенатори польського сенату), за їхні великі успіхи на кооперативному полі в так короткому часі. Повітові Союзи Кооператив експортували до Англії яйця, масло, бекони і прядиво. Українська кооперація мала торговельні зв'язки з різними країнами Європи, до яких експортувала сільськогосподарські продукти своїх членів.

Українські кооператори під російською окупацією спершу брали участь у Міжнародних Кооперативних Конгресах, як члени російської делегації, пр. артільний батько Микола Левицький, С. Бородаєвський і другі. Від 1921 р., коли РСУК у Львові став членом, на всіх Міжнародних Кооперативних Конгресах українську делегацію очолював голова РСУК інж. О. Павличковський аж до другої світової війни.

При РСУК створено Жіночі Кооперативні Об'єднання, на взір англійських Гільд і вони брали участь в Міжнародних Жіночих Гільдах, у 1930 р. у Відні, 1934 р. у Лондоні і в 1937 р. в Парижі. Вони ознайомлювали світ з жіночим кооперативним рухом на наших землях і приносили велику пропагандивну користь українській справі.

По другій світовій війні, на 16 Міжнародньому Кооперативному Конгресі в Цюріху в 1946 році, Советський Центросоюз став єдиним представником всієї кооперації в границях своєї імперії і українську кооперацію заступлено своїми людьми.

Кооперативний рух на Україні, в порівнянні з іншими народами, все мав догідний ґрунт для розвитку, мимо перешкод з боку чужої влади. Він, поневолений чужою владою і визискуваний чужими посередниками-купцями, знаходив в кооперації найкращий засіб для оборони своїх господарських і національних інтересів. Бо коли в державних народів кооперація в першу міру мала на меті матеріяльні користи, то український народ знаходив в кооперації як один із засобів визволення себе з чужої неволі. Це була організація українських сил на економічному відтинку для оборони господарських та національних інтересів на своїй землі.

Крім поважної матеріяльної користи, кооперація приносила великий вишкіл фахівців в торговельній і фінансовій ділянках. Кооперація ширила освіту та національну свідомість, давала працю тисячам працівників, закладала власні фабрики та господарсько унезалежнювала від чужинців, які народ економічно і політично використовували.

Кооперація була, є і буде конечною для українського народу. І в послідовності, українська кооперація є всюди там, де є українські поселення у вільному світі. Вона є найкращою та найбільш зорганізованою в порівнянні з іншими національними групами, які не раз є багато чисельнішими.

На нас припав цей обов'язок нести прапор української вільної кооперації у світі, побудований на правдивих кооперативних принципах світової кооперації, яка є побудована, в свою чергу, на християнських засадах помічі ближньому.

КООПЕРАЦІЯ В АВСТРАЛІЇ

Щоб зрозуміти розвиток та умови існування українського кооперативного руху в Австралії, належало б завітати в країні нашого поселення, бо якраз її закони нормалізують розвиток і працю кооперативних товариств.

Кооперативний рух в Англії започаткувався в першій половині XIX ст. (перша споживча кооператива заснувалася в 1844р. в Рочдалі) і скоро поширився на всі інші країни світу і також Австралію, що в тому часі була англійською колонією, з населенням в основному англійського походження. Але в Австралії не було життєвої потреби існування кооперативних товариств, на відміну до Англії, де фабричні робітники у великих містах і дрібні селяни жили в тяжких матеріальних умовах і шукали порятунку в кооперативному русі.

Потреба кооперативних товариств в Австралії виявилася спершу серед фермерів, головню для збуту своїх продуктів, подібно як в Америці і Канаді. Великі простори, багата земля з теплим кліматом, переходове населення, як шукачі золота і легкого кращого життя або кримінальний елемент з Англії, створювали зовсім окремий тип населення в противагу до перенаселеної Англії.

Перша кооператива заснувалася в Брізбені 1859 р., в час, коли Квінсленд ще належав до колонії НПВ. Другою була кооператива в Зах. Австралії. Але їх праця не була довготривалою. Вони були реєстровані на акті добродійних товариств, бо кооперативний закон в тому часі ще не існував.

Згодом почали організовуватися переважно збутові кооперативи фермерів у кожному стейті.

Найбільшою була кооператива фермерів у Зах. Австралії, що постала в 1914 р. і зараз об'єднує 16400 фермерів-членів. Членські уділи виносять 22 мільйони дол., а річні обороти до 220 мільйонів доларів.

Перша національна кооперативна конвенція відбулася в Мельборні в 1918 р. Тоді створено гуртівню-союз для фермерських кооператив, з осідком у Вікторії. Той Союз мав свої пре-

дставництва в Лондоні і співпрацював з Новою Зеландією і Родезією у збуті своїх продуктів, головню вовни.

Споживчі кооперативи відбули свій перший з'їзд у Сідней в 1920 р., а в 1944 р. створено в Канбері кооперативну федерацію Австралії. Згодом створилися стейтові федерації в кожному стейті: 1964 р. в НІВ, 1970 р. у Вікторії, 1974 р. в Пол. Австралії, а в Квінсленді вже існувала від 1945 року.

До краєвої централі належать п'ять стейтових федерацій. Майже 56 % експорту в 1973 р. йшло через кооперативні товариства продуцентів. Понад 396.000 членів є об'єднані в 440 фермерських та 35 рибних кооперативах, а обороти переходять 1 білльон доларів. Усі роди фермерських продуктів ідуть через кооперативні товариства, але збут пшениці йде через державну централю. Через кооперативні товариства експортуються: вовна 20 проц., риба 55 проц., молочні продукти 50 проц., мед 25 проц., вино 25 проц., майже вся перерібка сухих овочів та більша половина консервних овочів. В Квінсленді цим самим способом експортуються: 50 проц. цукру з троші, весь риж 85 проц. тютюну, 75 проц. бавовни.

Другою була споживча кооперація, яка зараз відчуває конкуренцію великих фірм, переважно міжнародних. Тому ця ділянка змушена до раціоналізації, ліквідації малих склепів і творення великих. В 1973 р. було 349 споживчих кооперативів, з 580.000 членами і понад 200 мільйонів дол. річного обороту.

Найбільша споживча кооператива є в Ньюкастлі, НІВ, яка об'єднує 90 тис. членів, з річним оборотом 27 мільйонів дол. Постала вона в 1898 р., має 16 філій, власну пекарню, бензинову станцію та інші обслуґи. Другою по величині є споживча кооператива «Евданда», фермерське кооперативне товариство в Полудневій Австралії заложено біля 1900 р., в часі депресії і зараз має около 150 тис. членів, з капіталом 3.6 міль. дол. і річним оборотом 11 міль. дол. Постачає всі продукти і виробу першої потреби через 50 крамниць. В Пол. Австралії існує кооперативна гуртівня від 1921 р., під назвою «Марі Рівер Корпорейшен», яка об'єднує 60 кооперативів фермерських продуктів.

У Вікторії створено в 1919 р. кооперативну фабрику штучних погноїв, яка постачає майже 40 проц. запотребування цього стейту, з фабриками в Джілонґу і Портленді.

Кооперативи продуцентів охоплюють багато ділянок, пр. для розплоду худоби, головню в Квінсленді і Вікторії. Збутові кооперативні централі, т. зв. «Борди», відіграють дуже важливу роллю; через них фермери збувають свою продукцію і членство є обов'язкове, бо інакше вони не видержали б внутрішньої конкуренції. Як популярно це звуть: кооперація через примус — «кооперейшен бай компальшен».

«Борди» постали в Квінсленді, зразу після першої світової війни та спричинилися до схвалення першого кооперативного закону в 1923 р. Зараз начисляється 19 «бордів» для фермерських продуктів, які полегшують збут та запевняють стабільні ціни: ячмінь, кукурудза, тютюн, цукор, яйця, мед, риж і ін. Бо до часу другої світової війни австралійська господарка залежала від збуту фермерських продуктів, та була тісно економічно пов'язана з Англією, яка потребувала продукти і сирівці, а постачала промислові вироби.

Споживчий кредит працює через кредитові товариства, т.зв. кредитові юнії, які є звичайно взоровані на північно-американських прикладах. Перші такі постали в 1946 р. в Сіднею і Брізбені; у Вікторії в 1954 р., а в Зах. Австралії і других стейтах — після 1960 року.

Кредитові товариства мають свої стейтові централі. Ощадності в кредитових товариствах є переважно забезпечені від втрат, крім цього є створений т.зв. стабілізаційний фонд для допомоги кооперативам в труднощах.

В 1973 р. було 812 кредитових кооператив, з 673 тисячним членством та позичками на суму 307 міль. дол. Австралія належить до країн, де населення є у великій мірі власниками мешканевих домів і тому була потреба фінансових установ, які б допомагали фінансувати будови та купівлі домів.

В 1937 р. впроваджено термінові будівельні товариства, як особливий тип кооператив. Члени вплачують свої внески, одержують позички на дім, а із сплатою позички їх членські внески та бонуси зараховуються до сплати довгу, а тоді їх умова з товариством кінчається, а разом з цим і діяльність товариства. Існує біля 5.700 таких кооператив з 887 міль. дол. позичок.

Є ще інший тип — це перманентні будівельні товариства, які приймають ощадності і позичають на довший період часу, від 25-30 літ, на запоріку гіпокети (моргідж), тут після сплати

позичок кооператива і члени продовжують свою діяльність.

Держава попирає будівельні товариства допомогою фінансами і заporукою позичок. Зараз нараховується 187 будівельних товариств, з позичками на суму 2.325 міль. дол. Загальне число членів в обох типах будівельних товариств є около 1.544.000. Крім цього існують ще інші роди кооперативних господарств: забезпеченеві, виробничі, мотелі, книгарні і под.

Від 1975 р. Національний Секретаріят Австралійської кооперації перенесено з Брізбену до Канберри. Він є членом Міжнародного Кооперативного Союзу в Лондоні та бере в ньому активну участь. Через різні допомогіві фонди для Азії, Африки і Пацифіку вишколює кооператорів для цих районів. Особливо допомагає кооперації в Новій Гвінеї, Фіджі та довколишніх островах.

Багато допомагає сам уряд та ініціює різні кооперативні товариства, які мають за мету покращання матеріального та морального становища населення. Але є тут і поважні труднощі через брак зрозуміння кооперативної ідеї, бо почин іде згори, а не з ініціативи самих членів. Кооперативної школи немає і останні роки йшли розмови і старання про заснування такої.

Провід намагається вдосконалити працю кооперативних товариств через наукові досліді і практику. В кредитовій ділянці хоче ввести можливість допомоги позичками між товариствами та створення кооперативних банків, через які постачається 30 процентів фінансів на мешканеві будинки. Також старається ввести однозгідне законодавство по всіх стейтах.

Пожавлений розвиток кооперації в Австралії почався щойно після 1900 р., а в основному після першої світової війни. В 1920-х роках постали кооперативи продуцентів, а по другій світовій війні почався розвиток кредитової кооперації. А кооперативні закони вийшли щойно в 1923 р. в НІВ, у Вікторії 1954 р., в Квінсленді в 1923 р., в Зах. Австралії 1903-72 рр., в Пол. Австралії 1923-74, в Тасманії 1928 р. і в Канберрі 1939 р.

Зараз Австралія начисляє 8.721 кооперативних товариств, 3.410.478 членів і це означає, що 25% населення є об'єднані в кооперативних товариствах. Кооперативний рух в Австралії постійно розвивається та поширює своє членство і працю.

ТРЕТИЙ КООПЕРАТИВНИЙ СВІТОВИЙ З'ІЗД

Третій З'їзд Української Світової Кооперативної Ради відбувся дня 30 листопада 1983 р. в Торонто, день перед 4-им СКВУ. З'їзд відбувся в модерному і репрезентативному будинку Української Кредитової Спільки в Торонто; Спілька була господарем З'їзду. Участь взяли делегати з країн: Америки, Канади, Австралії, Англії і Аргентини.

З Австралії брали участь два делегати: голова РУКА п. Мирослав Болюх і голова Контрольної комісії РУКА п. Юрій Венгльовський. Перший брав участь в резолюційній комісії, а п. Ю. Венгльовський був членом номінаційної комісії.

З'їздом провадила президія в складі: п. Роман Мицик — голова, п. Роман Гуглевич — заступник і п. Роман Бігун — секретар (всі з Америки).

Звітна частина виявила наявно, що кооперативні сектори в поодиноких країнах, особливо Америці, Канаді і Австралії, являються на сьогодні поважними силовими факторами в українській організованій спільноті. Є багато місця на розрібку діяльності та організацію нової. Пр. Англія не виявляє досі кредитової діяльності, лише виробничу. Доволі нескоординованою є кооперація в Аргентині, де економічні умовини під сучасну пору є дуже несприємливими. Є велика потреба заініціювати організацію кооператив в Бразилії.

Вимоги життя українських поселень в поодиноких країнах, зокрема на кооперативному секторі, змушують застановитися над розрібкою існуючих кооперативних установ.

Зараз в нас закріпилася три-ступенева форма української кооперації:

а) кооперативи — які часто називаємо тяж спілками чи кредитівками,

б) краєві централі — крайові надбудови кооператив,

в) Українська Світова Кооперативна Рада — центральна установа українського кооперативного руху в країнах поселення.

Всі ці три елементи є нерозривними складовими частинами одного суцільного національного кооперативного руху і саме в цьому є запорука успіху і закріплення в дальших роках.

УСКР була створена 10 років тому, в часі другого СКВУ; на жаль, досі кооперативна громада, особливо з Америки і

Канади, не спромоглися зробити кооперативну централю пристиглою і авторитетною установою, не забезпечено її відповідними фінансами, що було б передумовою ефективної діяльності.

Такі можливості наші кооперативи в Америці і Канаді мають.

В цьому відношенні на З'їзді обговорювалося збільшення членської вкладки до УСКР. Ця справа не зістала остаточно вирішеною на З'їзді, але згідно дискусії, УСКР запроєктувала такий бюджет:

Канада	— 10.000 дол.
Америка	— 9.000 »
Австралія	— 2.500 »
Англія	— 1.000 »
Аргентина	— 1.000 »

Повищий бюджет Крайові Ради мають розглянути, дати свої завваги і пропозиції.

На З'їзді була мова про власний кооперативний орган. Частинно цю прогалину заповняла поява «Координатора» в Торонто. Видання це припинилося із-за хвороби редактора, але були запевнення на продовження видання.

З'їзд висловився за послідовною організаційною діяльністю, а саме: вдержування постійного контакту з СКВУ і міжкrajовими кооперативними надбудовами, поміщувати статті та інформації кооперативно-господарського змісту в українській пресі, ініціювати кооперативні форми діяльності різного виду там, де їх ще досі немає.

В програмовій частині З'їзду були дві доповіді: інж. Андрія Качора з Канади та інж. Мирослава Болюха з Австралії. Перший прелегент тематикою нав'язав до початків української кооперації на рідних землях, особливо зупиняючись на кооперативних діях того часу.

Австралійський прелегент зупинився на сьогоднішній актуальній діловій та програмовій проблематиках в країнах нашого поселення, взоруючись місцями на австралійській практиці. Вказуючи на щадничо-кредитову діяльність як на нашу центральну ділянку української кооперації, прелегент дав перспективи всесторонньої кооперативної діяльності з метою задержати український капітал в українських руках. З другої сторони, кооперативний сектор дає нашої організованій спіль-

ноті вже вироблену економічну політику, концепцію і тому за українською кооперацією мусить стояти вся національна спільнота.

В часі трьох днів СКВУ відбувалися три полуденки, які спонзорували такі установи: перший полуденок —стейтовий уряд Онтаріо, другий — міська рада Торонто і третій — Українська Світова Кооперативна Рада. Кошти кооперативного полуденку покрили кооперативні Ради Америки і Канади, за що їм належить подяка і признання; бо це було одним з кращих пропагандивних засобів для української кооперації. Учасників полуденка оцінюють на 1000 осіб.

На кооперативному полуденку вступне слово — «Громадський аспект української кооперації» сказав голова РУКА п. Мирослав Болюх. А в дальшій програмі був висвітлений фотомонтаж з прозірок — «Українська кооперація у вільному світі» і слово та інформацію давав голова УСКР — п. Омелян Плешкевич. Про українську кооперацію в Австралії показано три знімки та був похвальний і дуже прихильний коментар.

На маргінесі кооперативного світового з'їзду належало б відмітити дещо.

Зустріч кооператорів з різних країн, виміна досвіду, безпосередня участь в дискусіях над можливостями та спроможностями кооперативного руху на еміграції, мають поважне значіння і в майбутньому при вмілій організації і більшому часі, можна мати куди кращі успіхи та висліди.

Одним з недоліків такого кооперативного з'їзду було те, що він відбувся в одному дні. Це далеко невистарчаюче на звітування, формальності з'їзду, пляни праці, дискусії та дві доповіді. Тому багато ділових справ не обговорено якслід і віддано до вирішення Президії УСКР. А коли додати, що ще того самого дня, о год. 8-ій веч., відбувалося відкриття 4-го СКВУ, то воно ще більше обмежувало повний день З'їзду.

І тому також не стало часу і місця на ще дуже важливу частину З'їзду: товариську зустріч. А це є дуже важлива справа, бо близькі людські моменти є так конечними не тільки для особистого знайомства, але й для закріплення ділових взаємовідносин. Бо працю і діяльність будуть провадити живі люди, собі краще і ближче знайомі.

Роман Мицик
Предсідник 3-го З'їзду

Омелян Плешкевич
Голова УСКР

**КЕРІВНІ ОРГАНИ УКРАЇНСЬКОЇ СВІТОВОЇ КООП. РАДИ
ВИБРАНІ НА 3-МУ З'ЇЗДІ, дня 30-го листопада 1983 року в
ТОРОНТО**

Почесний Голова: ВАСИЛЬ СИТНИК — Канада

Голова: ОМЕЛЯН ПЛЕШКЕВИЧ — ЗСА

1-й Заступник: АНДРІЙ КАЧОР — Канада

2-й Заступник: РОМАН МИЦИК — ЗСА

Секретар: РОМАН БІГУН — ЗСА

Члени Управи:

- 1. о. ІВАН ЛЕЩИШИН — Канада**
- 2. ВАСИЛЬ КУЦІЙ — Канада**
- 3. ЯРОСЛАВ ПРИШЛЯК — Канада**
- 4. ЛЕВ ФУТАЛА — ЗСА**
- 5. ДМИТРО ГРИГОРЧУК — ЗСА**
- 6. МИРОСЛАВ БОЛЮХ — Австралія**
- 7. МИРОСЛАВ ПАСЛАВСЬКИЙ — Аргентина**
- 8. ПЕТРО ЛАПЧАК — Англія**

Контрольна Комісія:

- 1. РОМАН ГУГЛЕВИЧ — Голова ЗСА**
- 2. БОГДАН ВАТРАЛЬ — ЗСА**
- 3. ПАВЛО ОЛЕКСЮК — ЗСА**
- 4. ЛЕВ ШАХРАЮК — Канада**
- 5. ВАСИЛЬ КОЛОДЧИН — ЗСА**

УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ В КРАЇНАХ ПОСЕЛЕННЯ

(Звіт голови УСКР на 3-му З'їзді)

«... Тайна кооперативного руху в минулому й тепер криється в тому, що він свою дію базував і базує на засадах християнської етики і моралі. Моральною силою кооперації є те, що вона в господарське життя пробує внести елемент миру і співпраці між людьми...» (Андрій Качор).

Залишаючи нашу Батьківщину, залишили ми знаменито розбудовану кооперацію, яка з трьома тисячами низових кооператив, з повітовими й окружними Союзами, Україн-банками, з трьома Краєвими Центральними під проводом Ревізійного Союзу Українських Кооператив мала своє дуже видне місце на світовому господарському ринку.

Невмирущі принципи співпраці Церкви і Кооперації зроджені на рідних землях перенеслися у країни поселення всюди там, де лише живе українська спільнота. В цих країнах заіснували специфічні обставини в укладі так політичних, як і економічних сил, в переоцінці вартостей при дальшому великому розвитку технології та рівночасно при замітному упадку духових та суспільних вартостей.

У нашому внутрішньому житті Краєві Кооперативні Централі, з Світовим Конгресом Вільних Українців,кладають багато праці в справу консолідації наших сил, мимо виникаючих суперечностей і непорозумінь. Не можна поминути також виразних познач збайдужіння в нашій спільноті — це загальна характеристика того тла, на якому працює і розвивається українська кооперація. Українську кооперацію очолюють Краєві Централі: в Канаді — Українська Кооперативна Рада (УКРК), в ЗСА — Центральна Українських Кооператив Америки (ЦУКА), в Австралії — Рада Українських Кооператив (РУКА) і в Аргентині — Кооперативна Рада. Координаційним і об'єднуючим центром світової кооперації є Українська Світова Кооперативна Рада (УСКР), якої осідок тепер в ЗСА, в Чикаго.

Необхідним елементом розвитку українського кооперативного руху є ріст членства. Охоплення українського елементу

в рядах української кооперації — це одна з найважливіших підстав досягнень у майбутньому нашої кооперації. Процес здобування довір'я — своїх до своїх — є дуже складний.

Незадовільний відсоток членства ми бачимо не тільки в кооперації, але й у всіх наших організаціях і установах. Як великим капіталом розпоряджала б наша кооперація, якщо б бодай 40% нашої спільноти була в рядах кооперації?

В міру збільшення членства росте і капітал. Нагромадження членського капіталу становить матеріальну базу. Вона, ця матеріальна база, потрібна для суспільства в розвитку культури, науки, Церкви, а зокрема молодіжним організаціям. Як далеко зміцнює кооперація економічну базу, вказують слідуючі звітування наших кооператив, сперті на річних балянсах 1982 року.

В Канаді діє 35 кооператив, які разом начисляють 54.514 членів і 305 міль. оборотового капіталу, улььоканованого членами в позичках — 202 міль. — це є 66.3 проц. Оборотовий капітал збільшився на суму 35 мільйонів — 13.3%.

В ЗСА — діє 34 кооперативи, які на день 31 грудня 1982 р. мали 220 міль. оборотового капіталу. Позички виказують суму 110 міль. — це є 49 процентів. Оборотовий капітал в 1982р. збільшився на суму 29 міль. або 15.5 проц.

Австралія — там діє 7 кооператив: в Мельборні кредитова «Дністер», будівельна «Одеса» і торговельна «Поступ». В Сідней є дві кредитові кооперативи: «Карпати» і «Дніпро». В Аделаїді існує кредитова кооператива «Говерля», а в Перті — «Калина». Усі сім кооператив мають разом 8024 членів, оборотового капіталу 31 міль., в тому капітал кредитових кооператив виносить 24 міль. Торговельна і будівельна кооперативи мають 7 міль. оборотового капіталу. Позички кредитових в сумі 19 міль., у відношенні до капіталу кредитових кооператив, виказують 24 міль. — 78 проц. Капітал збільшився на 6 міль — це є 21.9 проц.

В Австралії на увагу заслуговує пропорційно велике скооперування членства, біля 50 проц. українців, яке є вислідом співпраці кооператив з усіма організаціями і установами, головно з церковною ерархією.

Аргентина — тут діє дві кредитові кооперативи: «Відродження» і «Фортуна», обі в Буенос Айрес. Кооператива «Від-

родження» має дві філії в Бернандо і в Місіонес. В Аргентині кооперація в дошкільний спосіб відчуває поважні економічні проблеми.

Разом у 4-ох згаданих країнах світу Українська Кооперативна Рада об'єднує 81 кооператив, вчисляючи також і торговельну, Самодопомогу та Забезпеченеву Агенцію в Чікаго і видавничу у Нью Йорку.

На день 31 грудня 1982 р. українська кооперація начисляла 114.376 членів і 559 міль. капіталу.

В 1982 р. капітал збільшився сумою на 71 міль. або 14.6 проц., а в 1981 р. ріст капіталу виносив 47 міль. дол. — це є 11 проц. В 1982 р. ріст капіталу перевищує 1981 рік сумою 24 міль. дол.

Річні замкнення наших кооператив в баянсах виказують стан позичок на суму 331 міль. дол. Не маючи статистичних даних, не можна підчислити, скільки мільйонів доларів кооперативи позичили своїм членам за час свого існування. Скільки студіюючої молоді користало з безвідсоткових позичок, не кажучи про сотки, а то і мільйони пожертвуваних на церковні, національні, культурні та інші цілі.

Глянувши повністю на діяльність кооператив, насувається питання, яке місце і завдання Української Кооперації в країнах поселення?

Коли в останніх часах, особливо в 1982 р., появилися великі коливання в відсотковій стопі, коли високі відсотки спричинили поважні проблеми, витворюючи непевність в цілій господарській системі, наша кооперація виказала в 1982 р. найвищий ріст — 71 міль. дол. — за весь час своєї діяльності.

Правдою є те, що не всі організації, установи та церкви мають свої конта в українських кооперативах. Наполеглива праця дирекцій кооператив та активна співпраця наших організацій, нашої єрархії, нашої преси могли б вплинути на краще розуміння ідеї кооперації, а тим самим на збільшення членства в кооперативних рядах. Все разом збільшило б капітал навіть до більйонів!

Коли доведемо до свідомости нашої спільноти про потребу існування сильної, ідейно і фінансово нашої української кооперації, тоді виконаємо основне завдання: задержимо український капітал в українських установах.

ЗІСТАВЛЕННЯ ОБОРОТОВОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ НА ЕМІГРАЦІЇ КООПЕРАТИВИ

	1981		1982
Канада	269.421.735		296.363.908
Америка	190.311.780		220.458.097
Австралія	25.756.000		31.408.517
Аргентина	9.240.000		9.240.000
	494.729.515		557.470.522
	Зріст в 1982	%	Зріст в 1981
Канада	26.942.173	10	19.989.000
Америка	30.146.317	15.8	25.314.873
Австралія	5.625.517	21.03	2.403.460
Аргентина	—	—	—
	62.741.007	12.6	47.707.333
	Кооператив	рік	членів
Канада	35	1981	54.806
Америка	35	1982	45.929
Австралія	7	1982	8.024
Аргентина	4	1981	9.356
	81		118.115

БРАТСЬКІ СОЮЗИ АМЕРИКИ

	1981	1982
Нар. Союз	46.350.527	47.643.015
Брат. Союз	10.558.412	10.853.250
Провидіння	9.173.732	9.173.732
Нар. Поміч	4.821.625	4.821.625
	70.904.296	72.491.622

ЩАДНИЦІ АМЕРИКИ

	1981	1982
ПЕВНІСТЬ — Чікаго	72.000.000	75.000.000
Філядельфія	32.000.000	34.000.000
ТРИЗУБ — Ньюарк	29.000.000	31.000.000
Тризуб — Філядельфія	1.200.000	1.000.000
	134.200.000	141.000.000

Андрій Качор

СТОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА 80-РІЧЧЯ РЕВІЗИЙНОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ У ЛЬВОВІ

(Доповідь виголошена на 3-му Кооперативному З'їзді в Торонто)

Присвячую архітектіві українського економічного відродження в Західній Україні, інж. Василеві Нагірному

Пане Голово! Світла Президіє!

Високоповажані Пані і Панове, представники українських кооператив у вільному світі та Шановні гості, учасники цієї кооперативної конференції!

Перш усього, зараз на вступі, прошу вибачення, що ця доповідь є майже повторенням моєї доповіді на 4-х Загальних Зборах Української Кооперативної Ради Канади, де було дуже мало учасників, а тема її, з історичного боку, є дуже важна і форум Української Світової Кооперативної Ради для неї найбільш відповідний. Рівночасно вибачаюсь, що із-за моєї хвороби, не міг особисто прибути на ці наради, хоч дуже хотів, але дозвольте мені, як заступникові голови Української Світової Кооперативної Ради, Вас усіх привітати і побажати якнайкращих успіхів у цих нарадах.

Приступаючи до моєї доповіді, як видно вже з назви теми, я не буду заторкувати проблем самої Української Світової Кооперативної Ради, але хочу на цей раз спинитися над одним, дуже важним етапом української кооперативної історії, пригадати Вам дві важливі події з перед 100 і 80 роками, які мали вирішальний вплив на розвиток нашого кооперативного життя, а саме про народження першої справді української кооперативи п.н. «Народна Торговля» у Львові, заснованої у 1883 році та засновання «Крайового Союзу Ревізійного» у Львові в 1903 році, славного пізніше, Ревізійного Союзу Українських Кооператив, що очолював і репрезентував, як ідейна надбудова усіх українських кооператив у Західній Україні до половини 1944 року.

Цією доповіддю ми не тільки відзначимо ці дві установи, але також вшануємо славу пам'ять першого головного ар-

хітекта і будівничого української кооперації, Василя Нагірного, який по фаху був справжнім інженером-архітектором і який, як добрий архітект, перевінив підложжя для кооперативного руху і начеркнув перший реальний плян українського економічного відродження в Західній Україні та вмів цей плян практично перевести в життя, створюючи першу українську установу, яка стала відтак основою великого і славного українського кооперативного руху на західньоукраїнських землях. Цього самого руху, що ми його перещепили до Канади, ЗСА та інших країн вільного світу і який, ми тут зібрані, його репрезентуємо сьогодні в Канаді.

Але вернімось до історії і говорім фактами.

Пригадаймо собі з історії, що наслідки панщизняного підданства в Галичині до 1848 року, а кріпацтва на східноукраїнських землях до 1861 року, були страшною перепорою в розвитку народнього господарства України на довгі роки.

Сьогодні можемо тільки з прикрістю стверджувати, що до 1867 року в Галичині, тобто до появи першого закону, що дозволяв громадянам Австрії об'єднуватися добровільно в організації — на східноукраїнських землях подібний закон появилвся щойно по революції в 1905 році — на українських землях не було ніяких освітніх, ні економічних чи станових товариств, які займалися б ширенням освіти, а господарської зокрема серед неграмотних мас нашого народу. Цією роботою займалися частинно громадські уряди та церковні братства.

Спираючись на цей закон з 1867 року, гурт молодих людей, під проводом проф. А. Вахнянина, проф. О. Партицького і д-ра К. Сущкевича, вже 8 грудня 1868 року засновують, славне відтак Т-во «Просвіта» у Львові, яке згодом стало матір'ю всіх українських установ, товариств і організацій.

У перших роках діяльності «Просвіти» були різні спроби організувати народні економічні установи чи товариства, але всі почини не давали бажаних успіхів на довшу мету, бо не було фахових провідників і працівників господарського діла. Багато з'єднала прихильників для «Просвіти» книжечка о. Степана Качали п.н. «Що нас губить, а що нам помогти може». Вона вийшла двома накладками. Автор у формі коротких розмов вказував на потребу загальної освіти і на потребу організації, зокрема громадських або церковних кас, шпихлірів,

як засобу самооборони перед страшною лихвою, яка нищила тисячі селянських господарств. Однак це були заклики, поради, а треба було практичного організатора, щоб дав почин до серйозної господарської діяльності. Такий почин дав В. Нагірний. Він дав почин до заснування «Народної Торговлі» у Львові, 8 грудня 1883 р. і тим практично започатковано український самостійний кооперативний рух, який пізніше, розвинувся як окремий суспільно-економічний рух у Галичині, з різними секторами, надбудовами і підбудовами.

І було б якось ніяково, коли б ми, українці у вільному світі, не відмітили 100-річчя «Народної Торговлі» і не згадали, хоч коротко, про головного архітекта та ідейного батька цього руху.

Хто такий Василь Нагірний?

Василь Нагірний народився 11 січня 1848 року, напередодні знесення панщини, в селянській родині. Батьки Степан і Анна з Гриньовських були середньо заможні господарі, в селі Гірне, коло Стрия. У цьому селі малий Василько закінчив четверту класу дяківської школи. До реальної гімназії ходив у Стрию і у Львові, яку закінчив серед страшних злиднів, бо батьки скоро померли, а ніхто з родини не хотів йому помагати. Жив у бурсі, а на прожиток заробляв лекціями. Любив рисувати і учителі намовили його студіювати архітектуру. Без засобів до життя, зараз по матурі, у 1871 році, виїздить до Цюриху в Швейцарії, де була славна політехніка, щоб там записатися на архітектуру.

Йому щастить скоро знайти лекції та інші праці, і на диво всім його товаришам з багатих домів, він у 1875 році закінчує студії дипломом інженера-архітекта. По закінченні студій довгий час працює у свого професора, Штадлера, відтак у будівельному підприємстві славного архітекта Шефера, а в останніх роках побуту в Швейцарії, до 22 липня 1982 року, працював у будівельному уряді міста Цюриху, де заробляв добрі гроші і мав великі можливості до фахової, добре платної кар'єри, що знаємо з його споминів, виданих РСУК у 1935 році.

Однак праця у Швейцарії В. Нагірного не вдовольє. Він ще в гімназії бачив нужду селян, наших робітників і міщан у місті і вже тоді постановив собі, що по закінченні студій,

заробить грохи грошей та піде працювати серед народу і для народу.

У Швайцарії В. Нагірний дуже пильно приглядається до організації культурного і господарського життя швайцарців, а зокрема зацікавився він Споживчим Товариством у Цюріху, яке в тому часі належало до найкращих споживчих кооператив-піонерів у Рочделі, в Англії, які поклали перші основи під споживчу кооперацію і задумує цей кооперативний рух перещепити на рідні землі. Крім того, він запізнається з організаціями міщанства і робітництва у Швайцарії і приходять до переконання, що економічну працю треба зачинати від міста.

В. Нагірний, ще до свого повороту до Львова, пише запальні статті до Львівської «Правди», а відтак до першого річника «Діла», у яких розвиває свою економічну програму, докоряючи сучасним провідникам народу в Галичині, щоб вкінці перестали просити милостині в австрійського уряду у Відні, бо ждати на милостиню та писати меморандуми встидно для живучого народу (варто це пам'ятати також і нам сьогодні - прим. А. К.). Треба бути активним організатором нашого життя і діяти, бо будучність наша у наших руках!

Відтак, коли повернувся до Львова, разом з І. Франком, який теж журився долею нашого народу, намічує довшу програму суспільно-економічного відродження Галичини і цю програму проголошує публічно на т.зв. «Другому руському вічу», яке відбулося 29 червня 1883 року, у великій залі «Народнього Дому» у Львові, під кличем: «Нам треба зійтись і порадитись, як рятувати руську (читай українську) народність від заглади». Його доповідь була перша і найголовніша.

До Львова, як знаємо, В. Нагірний повернувся літом 1882 року. Прибув саме в пору, щоб стати до громадської праці на місце двох провідних діячів, Володимира Навроцького і Володимира Барвінського, які в тому часі відійшли у вічність. Це був час великого зубожіння народніх мас та великої сварки між провідниками народу, які поділилися на дві групи: старорусини і народовці (чи історія не повторяється і тепер з тими двоподілами — А. К.). У тому ж самому часі проголошено банкруцтво двох селянських банків у Львові — Банку Рустикального і Общо рольно-кредитового Заведення для Галіції і Буковини, що довело тисячі наших селянських госпо-

дарств до занепаду, а навіть до ліcitaції, що в свою чергу підорвало зовсім довір'я народу до своїх провідників.

В. Нагірний докладно простудіював усі ці події, не зражуючись, почав шукати нових людей і з ними почав реалізувати свої нові ідеї, ідеї економічного відродження українських міст у Галичині, які всеціло були опановані жидами, поляками, німцями, вірменами та ін. чужим елементом. Він, як ніхто інший в тому часі, перший зрозумів, що проблема українського національного відродження дуже тісно пов'язана з проблемою українського міста, яке має бути головним джерелом нових кадр української інтелігенції і свідомого міщанства, які знова можуть допогти українському селянству у розбудові його господарства, а селянським дітям допомогти здобути загальну, високу та фахову освіту.

Далі не будемо розглядати життя В. Нагірного, хоч воно дуже цікаве, але коротко спинемося над вислідами його практичної праці.

Перші труднощі і перші успіхи В. Нагірного

Свою практичну працю В. Нагірний починає тим, що свою економічно-кооперативну програму викладає у кількох статтях у львівському «Ділі» п.п. «Як собі люди у нужді помагають». У цих статтях він пропонує організувати споживчі кооперативи за зразком англійських «рочдельських ткачів», з 1843 року, або за зразком швейцарського споживчого товариства з 1851 року.

На жаль, ці статті і програма В. Нагірного не знайшли серед провідників галицьких українців якогось живого відгуку, за виїмком Івана Франка, який допоміг Нагірному цю програму добре обґрунтувати теоретично і заохочував зачинати практичну працю. До практичного діла зголосився проф. Аполон Ничай, практичний діяч Покуття, який рішився покинути учительську працю, бо йому подобалася ідея організації власних сил народу на господарському відтинку його життя і цій ідеї він, разом з В. Нагірним, хотів служити.

Однаке ця ідея була ще чужа українській спільноті того часу. Навіть провідники матірнього Т-ва «Просвіта» її не сприйняли. Підхопили цю ідею, на диво, провідники Т-ва ім. М. Качковського. Вони обіцяли йому свою підтримку, якщо він

почне торговельне діло з ними. Але й тут не було легко.

В. Нагірний виготовував статут для кооперативи «Народна Торговля» — так назвав він цю нову економічну установу, та, на жаль, не було відважних, що хотіли б підписати цей статут. Довелося В. Нагірному робити «набір», як говорив про це пізніше інж. Ю. Павліковеський, третій з черги головний директор «Народної Торговлі», з поміж членів касинового товариства «Бесіда» у Львові, щоб тільки задоволити вимоги закону і відбутися, хоч при мінімальній кількості основуючі загальні збори та зібрати бодай 10 підписів членів-основників.

Освоюючі загальні збори «Народної Торговлі» відбулися 5 липня 1883 р. в Народному Домі у Львові. На цих зборах обрано першу Раду з 10 членів, поміж яких тільки двох було народовців: В. Нагірний і Корнило Устіянович. З поміж інших варто згадати голову Ради о. Євгена Дуткевича, який хоч і не був народовцем, але щиро помагав Нагірному в оформленні «Народної Торговлі», яка стала матір'ю української споживчої кооперації в Галичині та підбудовою для других видів кооперації. Порід цієї першої нашої кооперативи був дуже тяжкий. Рада кілька місяців не могла рішитися на започаткування своєї статутової діяльності. Щойно 16 листопада 1883 року Рада іменувала свою першу Дирекцію в складі: В. Нагірний, А. Ничай і С.Держко.

Свою працю розпочала «Народна Торговля» 8 грудня 1883 року, відкриваючи свою першу крамницю в приватному домі А. Ничая, при вул. Вірменській ч. 2, з капіталом 1.296 австр. корон. І щойно тоді посипалися на голову Нагірного ціла злива злобної критики та «пророцтв» скорого кінця. Наприклад, проф. Ю. Медвецький, ректор львівської політехніки, назвав цей почин Нагірного «безумством». «Шкода людини та її наук» — казав він — мабуть в його голові не все в порядку». А самотній наш купець у Львові, Михайло Димет, початок кооперативної торгівлі назвав «зайвою витратою грошей».

Не зважаючи на це передчасне «крякання» різних громадських діячів, В. Нагірний вперто продовжував свою працю, їздив по Галичині та переконував священиків, учителів та інших інтелігентів, щоб ставали членами «Народної Торговлі» і тим допомогли йому зреалізувати намічену ним програму економічного відродження Галичини. По кількох роках впе-

птої праці, «Народна Тогговля» не тільки гарно розвинула свою діяльність у Львові, але вже у 1894 р. відкриває свої перші філії в Станиславові і Перемишлі, розбудовує свою гуртівню для сільських крамниць і рівночасно вишколює для себе і для інших наших крамниць перших фахових крамарів і купців.

Святкуючи своє 15-річчя у 1898 році, «Народна Торговля» мала вже 948 членів, які складали 55.000 корон уділового капіталу, мала 14 власних, гарно уряджених, крамниць, які за рік мали 808.000 корон торгів. Найбільший успіх «Народної Торговлі», що вона охопила своєю діяльністю 549 сільських крамниць, яким продала товарів на 168.000 корон і які поволі зачали витискати з наших сіл чужих лихварів. «Народна Торговля» поволі ставала кооперативною централею для цілої Галичини, що формально сталося в 1907 році, змінюючи свій статут, додаючи до своєї назви «Крайовий Торговельний Союз».

Не буду далі переповідати історію «Народної Торговлі», хоч вона й цікава, але скажу коротко: У 1910 році, централь «Народної Торговлі» приміщувалася у власному репрезентативному домі, у Львові, Ринок ч. 36, маючи власні відділи і гуртівні в таких містах: Станиславів, Перемишль, Тернопіль, Дрогобич, Коломия, Стрий, Снятин, Самбір, Рогатин, Броди, Сянік, Городенка, Борщів, Золочів, Збараж, Косів, Мостиська і Сокаль. Загальний оборот у тому році осягнув суму 9.500.000 корон, а майно дійшло до 1.500.000 корон. У тому часі в Галичині було вже 415 українських кооператив: 123 торговельних і 292 кредитових, які за прикладом «Народної Торговлі» почали творити для себе свої централь. Про це скажу кілька слів окремо.

Завершенням цього періоду кооперативної праці був 30-літній ювілей «Народної Торговлі», який відбувся 8 грудня 1913 року. Підчас святочного обіду Ю. Січинський підніс тост в честь директорів-ювілярів, Василя Нагірного і Аполона Ничая, які весь час стояли в проводі «Народної Торговлі», а присутні зробили їм овацію, що було одинокою нагородою і признанням за їх 30-літню піонерську працю для української кооперативної і для добра українського народу.

Перша світова війна знищила багато майна «Народної Торговлі», помер А. Ничай у 1918 р. Три роки пізніше не стало і В. Нагірного. Провід «Народної Торговлі» перебрав їх вихо-

ванець Микола Заячківський (1921-1933), а після нього інж. Ю. Павликовський до 1939 р. У 1938 р. «Народна Торговля» нараховувала 6.709 членів, в тому 584 кооператив, в централі і філіях працювало 195 осіб, а торги її переступили 10 міль польських злотих. Стільки про «Народну Торговлю» з приводу її 100-річчя.

Інші ідеї В. Нагірного і їх реалізація

Я зробив би велику кривду В. Нагірному, якщо б обмежився тільки до його діяльності в «Народній Торговлі». Це була людина дуже ідейна, з широкими і великими плямами. Д-р. Кость Левицький у своїх споминах каже, що В. Нагірний не шукав праці для свого збагачення, але мав амбіцію творити все нові й нові суспільно-економічні установи, купувати або будувати для них репрезентативні кам'яниці, об'єднувати щораз то нові ділянки громадського і економічного життя, а метою цієї діяльності було: відвоювати для українців галицькі міста. Ось кілька прикладів.

Вже у 1884 році він ініціює і при допомозі д-ра К. Левицького основує товариство українських ремісників, промисловців і торгівців «Зоря» у Львові, щоб відвоювати українських ремісників і купців, які були членами польського товариства «Гвезда». Це не було легке завдання, але він вперто його переводить. Стає першим головою цього Т-ва і пробує відродити традицію колишніх міщанських братств. Спершу «Зоря» приміщується в «Народному Домі» при вул. Рутівського 22, але щоб надати товариству поваги, він організує збірку і купує для «Зорі» гарний триповерховий дім при вул. Вірменській 25, з другим фронтом до вул.Скарбківської. У цьому домі я нераз бував, будучи членом цього Т-ва в 1924-27 рр. «Зоря» скоро почала творити свої філії по інших містах.

За старанням інж. В. Нагірного, при допомозі д-ра С. Федака, д-ра Костя Левицького, д-ра Д. Савчака і Т. Бережницького, в 1892 році одержано дозвіл від уряду на ведення першого українського забезпеченого товариства «Дністер» у Львові, яке приміщувалося у чудовому власному будинку при вул. Руській 20.

В Нагірний дуже любив молодь, а рівночасно він бачив,

що ця молодь і студентська молодь не має свого руханково-спортивного товариства. Він нав'язує контакт із чеським «Соколом» і за прикладом чехів, він, разом з Володимиром Лаврівським у 1893 році опрацьовує статут для українського національно-руханкового Т-ва «Сокіл» і мимо дуже великих перешкод зі сторони поляків, таке Т-во організує. Перші Загальні Збори відбулися 11 лютого 1894 р. Першим головою «Сокола» був В. Нагірний (до 1900 р.). У 1909 р. це Т-во змінює свою назву на «Сокіл-Батько» і перебирає керму над усіма українськими «Соколами» в Галичині, яких у 1914 році було 974, а всі разом об'єднували коло 40.000 молоді. Про славний Здви́г Сокільської і Січової молоді у 1914 році у Львові не буду говорити.

В. Нагірний є також основоположником української ремісничо-промислової бурси у Львові в 1898 році, для хлопців, які вчилися ремесла або учащали до промислової школи і не мали засобів на приміщення і харч. Він приєднав для бурси кількох меценатів, а між ними нашого славного співака Олександра Мишугу, який одноразово дарував бурсі 20.000 австр. корон.

Не забуває В. Нагірний і про жіночу молодь, зокрема про дівчат, які йдуть зі сіл до міст, щоб навчитися якогось ремесла чи промислу. У 1894 році, він запропонував жіночим товариствам створити господарсько-зарібкове кооперативне товариство «Труд» у Львові. Він виготовив їм статут і таке Т-во урухомлено в 1900 році, спершу при вул. Руській, а згодом «Труд» закупив для себе гарний дім у Ринку, ч.39, де відтак відкрито власну бурсу і 3-річну жіночу ремісничу школу.

В. Нагірний був також активним членом Головного Відділу Т-ва «Просвіта» у Львові. Він разом із К. Левицьким, у 1895 році закупив для «Просвіти» величаву, три-фронтову, двоповерхову кам'яницю, в Ринку ч.10, при вул. Руській ч.1 і задня частина цього дому виходила на Бляхарську вулицю. Дім цей — це колишній палац князів Любомирських, був у посіданні братів Леваковських, які мали фінансові клопоти, про що довідався Нагірний і з К. Левицьким zorganizували продаж і цей дім став центром українського культурного і економічного життя. Але це вже окрема тема.

Нагірний є також ініціатором засновання у 1899 році у

Львові першого кооперативаого готелю, каварні з рестораном «Народна Гостинниця», яка приміщувалася у репрезентативному будинку при вулицях Сикстуській і Костюшки.

В. Нагірний був не тільки архітектором відродження українського культурного життя в Галичині. Він працював, як справжній архітект, побудував цілу низку мурованих церков і великих будинків у Львові, використовуючи у церковному будівництві візантику, а в народному будівництві, модний тоді т.зв. сецесійний стиль.

Ця коротка згадка про інж. В. Нагірного, хай буде виявом нашої пошани до його творчої праці, яку він започаткував 100 років тому назад у Галичині та може стати також заохотою для молодих наших фахівців у вільному світі виявити свою ініціативу, як її виявляв інж. В. Нагірний і своєю фаховою працею тут, серед свого довкілля, бути архітектором для будови і розбудови доброго українського імени у всіх секторах життя в країнах нашого поселення.

Кінчаючи своє слово, хочу ще пригадати, що цього року минає 85 років від заснування першої централі для українських кредитових кооперативів у Галичині, «Крайового Союзу Кредитового» у Львові, пізніше переіменованого на «Центральний Кооп. банк», скорочено «Центробанк», а також випадає пригадати, що 80 років тому назад, зорганізовано у Львові найвищу кооперативну Централю п.н. «Крайовий Союз Ревізійний» — пізніший Ревізійний Союз Українських Кооперативів у Львові, який відіграв велику і вирішальну роль у розбудові української кооперації на західноукраїнських землях до вересня 1939 року. Ініціатором і «архітектором» побудови цих двох названих установ був довголітній лідер українського політичного і громадського життя в Галичині, д-р Кость Левницький. Він свою громадську і кооперативну працю зачинав як молодий співробітник В. Нагірного. Гідним наслідником їхньої праці був, відтак, інж. Ю. Павликовський. Таким архітектором української кооперації на канадійській землі був сл.п. інж. Василь Топольницький. Вшануймо хоч цією згадкою і їхню пам'ять.

Про живучих кооперативних «архітектів» у Канаді і ЗСА, а їх багато, не буду говорити, бо це краще від мене зробить колись історик укр. кооперації у вільному світі. На цьому кінуху і дякую Вам за увагу.

УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ В УКРАЇНСЬКИХ РУКАХ

(Доповідь на 3-ому З'їзді УСКР — Торонто 30.11.83 р.)

Темою моєї доповіді мало б бути якими засобами і прийомами, зараз і з перспектив дальших років, в країнах нашого поселення, зберегти важко запрацьований український гріш в українських руках.

Я напевно не скажу багато чогось нового, бо над цими справами ведеться основніша застанова не від сьогодні. Проте, може тут і там, я постараюся внести якийсь свіжий момент і дати жмут думок під розвагу.

В пропозиції УСКР згадувано, щоб узгляднити дещо з прикладу кооперативної практики в Австралії. Тут тяжко встановляти якісь непорушні закони чи правила. Кожна країна чи континенти мають свої особливості, різні життєві стандарти, економічні чи побутові умови тощо. Але виміна досвіду і можливостей з однієї країни може збагатити чи знайти здоровий компроміс в другій країні. Можна б себе взаємно доповнити, пристосувати чи змодифікувати.

Але в одному українська кооперація є тотожною в усіх країнах нашого поселення. Ідейно-програмові заложення і завдання української кооперації є незмінними. І звідси ми можемо говорити про спільні елементи української кооперації також в практичній постановці.

Два основні завдання

На мою думку українська кооперація має такі два основні завдання: давати найкращі користі та послуги для своїх членів і це саме для української організованої спільноти. Деколи є намагання ставити наголос тільки на першому, мовляв ми живемо тепер у відмінних часах, у фінансах єдиною мовою є мова гроша, в першу чергу ставимо інтерес кожного члена. З другої сторони, мусимо з жалем ствердити, що не всі розцінюють українські кооперативи як громадсько-фінансові установи; дехто, навіть з громадських установ та організацій,

розглядають кооперативи як «дійну корову», але не роблять зусилля для престижу і умов праці кооперативи.

Кооперативний сектор у нас зорганізувався, закріписся горсткою ідейних кооператорів. І на сьогодні ще багато треба б зробити морального тиску та плекати в нас почуття жидівського кагалу, що в кожних умовах і з кожної справи творить велике і шляхотне.

Національно-громадський сектор — це один великий організм з усіма складовими секторами, в тому і кооперативно-фінансовим. Якщо один з цих секторів не діє або діє несправно, ми не є повноцінною чи цілеспрямованою спільнотою.

Національно-громадський аспект української кооперації є основним рушійним елементом в практичній організаційній постановці. І звідси все це так практично пов'язане, нерозривно послідовне і взаємно-доповнює, що не можна виключати один елемент, чи промовчувати другий.

І нашим першочерговим завданням, використовуючи всі позитиви і надбання організованого кооперативного сектора, довести до відома і переконувати якнайширші круги громади, що через особисте спілкування з українською кооперативою, кожний член спричиняється до росту і скріплення всього організованого громадського життя.

Всі ми спільно мусимо витворювати моральний тиск, закріплювати право громадянства української кооперативи, вказуючи, що спілкування з українською кооперативою — це показник національної свідомости, це школа громадської дисципліни і національної солідарности.

Щаднико-кредитова діяльність

Це найбільш популярна і розроблена діяльність нашого кооперативного сектора на еміграції, що в дійсності відповідає нашим старокраєвим Українбанкам. Популярні кредитівки, особливо в Америці, Канаді та Австралії, є на сьогодні поважною організованою мережею української кооперації.

Всі ми маємо до діла з кредитівками і знаємо, що лише невелика частина громадянства, яка від перших днів була ініціатором і організатором всього многогранного нашого життя, з повним довір'ям відгукнулася на ініціативу кооперативних

діячів і допомогла кооперативам своїми початковими фінансами стати такими установами, якими вони на сьогодні є.

Але є ще дуже поважна частина нашої спільноти, що є поза нашими рядами, якої грошем користуються та збагачуються не-українські установи. До них самий патріотичний чи чуттєвий аргумент не промовить. Ми не обов'язково мусимо нарікати на їхній брак патріотизму, але розробити певні практичні засоби, щоб здобути їхнє довір'я і щоб вони побачили наші кооперативи як стабільні і престижові фінансові установи.

Наша реклямово-пропагандивна ділянка мусить бути на професійному рівні, щоб дорівняти чи виграти з конкуренцією довколишніх фінансових установ. Ми мусимо крокувати з технологією модерного фінансового урядування, наші приміщення мусять відповідати всім вимогам часу, наші години урядування повинні бути практичні «кожного дня і кожної пори». Особливо дуже доцільним і корисним виявилось урядування біля українських церков, в неділі, зразу після Богослужень. Там, де таку практику проваджено, вона себе незвичайно оправдала.

Деякі наші кредитівки дійшли до певного позему, стали самовистачальні і задоволені існуючим станом. Треба рішитися і відважитися на дальшу ініціативу, на власне престижеве приміщення-будинок, комп'ютерську систему сьогоднішнього часу і модерне влаштування. Ці фінансові витрати себе скоро оправдають.

Ми мусимо використати багато переваг, які мають наші кооперативи, в порівнанні до інших фінансових установ. Особливим позитивом в нас є можливість урядування в обох мовах і при мовних труднощах старшого покоління це має своє значіння. Дуже важливим є мати, бодай в основних справах, власну правно-легальну пораду. А далше, наше урядування є без зайвої бюрократичної витрати часу і цим заощаджує нашим депозиторам та членам багато клопотання та практичних труднощів. Це належить мати на увазі і якнайбільше спрощувати кожну фінансову процедуру.

Але найважливішим питанням тут є подумати про певні привілеї для членства кооперативи. Наш член мусить наглядно побачити не тільки особисті фінансові користі, але особли-

віші привілеї для нього особисто, його дітей і родини і далше для якоїсь громадської організації чи церкви.

Варто подумати про організацію, на прикладі Мельнборської кредитівки в Австралії «Дністра», пр. Харитативного фонду. Він є правно оформлений, з власним правильником і чітко визначеними завданнями. Його фінанси становить чверть відсотка від кожної позички кооперативи. Кожний позичковець має це зазначене в контракті позички, він свідомий призначення цього чверть відсотка.

Таким фондом завідує дирекція кооперативи і має тут повну дискрецію урядування. В Мельборні, згідно правильника, практикуються два роди виплати. Перші — це стандартні оплати адвокатам за тестаменти, за похоронні частинні витрати, за новонароджені діти (дитина одержує банкову книжечку на певну суму і звичайно батьки потім складають на ім'я дитини та збагачують її conto). Другі виплати, звичайно більші, дирекція рішає індивідуально. Це допомоги у випадку хвороби, нещастя і максимально одноразова дотація становить 1000 дол. Ще практикуються безвідсоткові позички з такого фонду, якщо член є в невідрадних фінансових труднощах з різних причин, часто допомогою тут користаються пенсіонери. В Мельборні висота такого фонду коливається від 25-40 тис. дол. річно, в залежності від уділених допомог. В Канаді чи Америці це може бути 4 чи 5-кратно більше.

Такий фонд виявився найкращим пропагандивним засобом і зробив незвичайний відгомін. Воно, крім практичної користі має і велике моральне значіння, коли до потерпівшого члена приїжджає урядовець чи член дирекції кооперативи з чеком і листом.

Крім особистих дотацій, кожного року кооператива з річних доходів повинна розподілювати дотації на громадсько-національні цілі. Я певний, що таке практикується. І варто подумати про певний ключ і що практично давало б і кооперативі користі. Дозвольте поновно покликатися на приклад Мельборну. Наші кооперативи кредитова і будівельна, що разом становлять 20 міль. активів, цього року виплатили на громадські цілі 70 тис. дол. Основні виплати йдуть на такі 4 важливі сектори нашого життя: церкви, народні доми, обі молодечі організації і шкільництво. Оплачуємо це коштом винайму при-

міщення (збірки під церквами чи в нар. домі) і коштом рекля-ми (згадані установи та організації проводять або щадничі акції або реклямують наші кооперативи і виказуються відпо-відними матеріалами).

І в такій ситуації нам морально легко доказувати та ми впо-вні оправдали наші вимоги до спільноти. Нам легко перекона-ти, що кожний член кооперативи є почесним жертводавцем на громадсько-національні цілі і це його нічого не коштує. На-впаки, будучи громадським жертводавцем, він ще має окре-мі привілеї та користі завдяки кооперативі.

Кредитівки — ініціатор ширшої кооперативної діяльності

Наші кредитівки, як традиційні й найбагатші стабільні ус-танови, мали б ще одне дуже почесне завдання: організувати інші роди кооперативної діяльності, згідно клича: «україн-ський капітал — в українських руках».

Кожна країна має свої закони, кредитові обмеження, нор-малізацію відсоткової стопи чи висоту кредиту. Це вже міс-цева справа, щоб знайти кожну форму і не випустити укра-їнського позичковця через правно-формальну процедуру. І ко-ли в Австралії ми були обмежені законом висоти позички чи позички на будову домів, то створено окрему кооперативу, як прибудову, будівельну, під цією самою дирекцією, що да-ло змогу інвестувати надвишку капіталу в кооперативі, для дальшого обороту на вищих відсотках і у великих сумах.

Але коли ми застановимося, та прослідимо, якими канала-ми втікає від нас наш український капітал, зробимо дуже при-близний підрахунок, то з острахом ствердимо, що величезні суми гроша немилосердно і безвідповідально відходить від нас в чужі руки.

Тут мова про забезпечення чи асекурації домів, автомашин, домашнього встаткування; дальше подорожньо-туристичне бю ро; а ще дальше висилка посилок за океан і власна крамниця. Це джерела колосального доходу і колосального збагачення нашого громадського капіталу. І знову ж це нас нічого особ-ливо не коштує, нічим не жертвуємо, тільки місто до чужине-цької агенції і установи, ми зайдемо до рідної і вплатимо ці самі гроші або менше (звичайно при кінці кожного року член чи установа одержує зворотом певний «бонус»).

Дозвольте кількома словами зупинитися на поодиноких ді-

лянках.

Кредитова діяльність, бодай в наших австралійських умовах, формально не може бути пов'язана безпосередньо з торговельною діяльністю. Але кредитова може ініціювати, спонзорувати та фінансувати: в початках торговельну діяльність. І тому кредитівка в Мельборні створила ще третю кооперативу — торговельну, яка провадить такі ділянки:

асекюраційну — кооператива має представництво однієї з найбільших і стабільних асекюраційних компаній. Капіталом тут являється кількість забезпечених наших поліс. З цих позицій, з позиції нашої сили, можна переговорювати за комісове. Ми зачинали від 15 проц. комісійного, сьогодні одержуємо 35 проц., з чого 10 проц. одержує на свою працю Рада Кооператив.

подорожньо-туристичне бюро — це аналогічна ситуація, як з асекюраційною агенцією. Також мова про представництво і агенцію. Як каже приповідка — «сьогодні світ уже малий». Люди встановилися, відвідують континенти, їдуть у відпустки. За приблизним підрахунком, навіть український громадський сектор витрачає поважні суми в руки чужих агенцій за поїздки. Якщо б зробити таку «візібіліті стадіс», студійний облік, ми дійдемо до несподіваних сум, що повинно зганяти нам сон з очей. Тим більше, що ці суми відходять від нас легковірно і без найменшого опору.

Це саме можемо сказати про висилку пачок за океан і власну крамницю.

І щоб не бути голословним, я наведу декілька цифр з останнього річного звіту торговельної кооперативи в Мельборні. Там кажеться: (суми заокруглені) — зиск з крамниці - 56.000 дол., комісове з асекюрацій - 40.000 дол., комісове з туристичного бюро — 24.000 дол., відсотки з кор. реченцевих поз. — 62.000 дол., дохід з посилок — 10.000 дол., що разом дало 192.000 доларів.

Ця сума не означає, що зроблено максимальне зусилля. Ще багато можливостей не використано. Це щойно початкові роки і без особливого зусилля. І ми говоримо про 10 тис. українців у Мельборні. Прошу ласкаво це примінити до Торонта або Чикаго, помножити цю суму на кількість українців, а ми говоримо про великі суми гроша, які легковірно втікають від

нас. Цього не заступити приватною ініціативою. Це мусить бути на кооперативній базі і варто подумати та уніфікувати це по всій кооперативній мережі. Бо тільки кооперативний сектор, який має фінансові, людські і технічні засоби, міг би цю справу позитивно zorganizувати та реалізувати на професійному рівні.

За тяглість кооперативної історії

Мені так виглядає, що наступних 10 років ми матимемо, що так назву «кооперативну експансію», бо це ще час приїжджого покоління батьків послідньої еміграції. В тих початкових роках, батьки-поселенці з повним довір'ям віддали запрацьовані гроші в руки кооперативного проводу. Українські кооперативи розрослися завдяки ідейним та моральним вартостям приїжджого покоління. Сила наших кооператив — це широка мережа дрібних ощадників, бо кооперація, по суті, є боротьбою дрібного капіталу перед великим.

Але, як і в інших ділянках, так і в кооперації, найбільшим нашим ворогом є час. Еміграційна відстань часу створює нову дійсність і як це кажуть — «стара школа» помітно меншає; чим далше це буде ще помітнішим і на зміну приходить вже молоде, еміграційне покоління. Воно не завжди буде мати ідеалістичну чи чуттєву настанову, але часто кермуватиметься практичними моментами і користями.

Практично ситуація в кредитівках зараз є такою, що молодше покоління в переважаючій кількості користує з позичок, позичають заощаджений капітал своїх батьків і сплачують позички чеками з інших банків чи фінансових установ.

Але нам немає потреби, за традицією нарікати на брак патріотизму чи громадської настанови, але зробити основну застанову та переоцінку. Нам треба б робити послідовну, планову і далекозору кампанію за приєднання та освідомлення майбутнього молодого члена. Такий стан та умови треба розцінювати як реальну дійсність і відповідно шукати розв'язки.

Постараймося шукати цієї розв'язки від наймолодшого віку, шкільної лавки і рядів молодечої організації. Там гуртується наша молодь.

Рада Українських Кооператив в Австралії виготовила тисячі ощадностевих скарбонки для кожної кооперативи зокрема,

які даром роздаються по недільних школах. Кожна дитина в школі одержує шкільне приладдя з назвою та адресою кооперативи (олівці, зшитки, лінійки, календарці тощо), при батьківських шкільних комітетах є представник кооперативи, який збирає ощадності діточі. Кооператива дає кращі відсотки. Згадані банкові книжечки від народження також тут відіграють свою роль. Кооператива оголошує конкурс на шкільну задачу пр.: «Чому треба щадити в українській кооперативі». Або конкурс на пропагандивні «постери». В обох випадках кооператива платить певні грошові нагороди за найкращі три задачі з певної групи віку.

Якщо ми з дитячого віку при звичаємо до рідної установи, зробимо її доступною та відомою, виробимо переконання про користі та доцільності, то ми зможемо оптимістично говорити про майбутнє.

І не належить обмежуватися в практичних послідовних заходах, не зважати на фінансову сторінку, бо це може бути найкраща й найдоцільніша інвестиція, яку кооператива могла б зробити.

А для старшої молоді влаштовували гутірки кооперативні, освідомлювати та реалістично примінювати засоби і стиль сьогоднішнього дня. На мою думку, тут є місце на окрему доповідь бо це питання має більш чим тільки педагогічний аспект.

Наша молодь, як і кожна молодь, вже по своїй природі від уродження якоюсь мірою є ідеалістичною. І все, що добре, шляхотне, буде цій молоді відповідати.

І якщо українська кооперація (а тут можна б говорити і взагалі про весь національно-громадський сектор) буде для нашої молоді прикладом шляхотної співпраці, творчого зусилля і атмосфери, то ця молодь буде з батьками і буде гідним ідейним спадкоємцем батьківського дорібку.

Кооперативні прийоми та заложення в країнах нашого поселення не в усьому відповідають нашим традиційним українським прийомам. Мусимо здати собі справу, що наша молодь росте і формується в більшості поза нашим впливом та оточенням. І в підході до молоді не можемо йти з безкомпромісових позицій. Мусимо знайти здоровий компроміс між обома формами, обома ментальностями і подбати, щоб у цьому компромісі перемогли ідейні вартості української кооперації,

а з цим і інтерес української організованої спільноти.

Питома вага економічно-фінансової політики

Цю важливу ділянку в житті нашої спільноти заповняє українська кооперація. Годі собі уявити повноцінне існування та дієву спроможність спільноти при відсутності власної фінансово-економічної концепції, кооперативної постановки та її ідейного цілеспрямовування. Цим ми не хочемо сказати, що наша економічна постановка є ідеальною. Тут місця багато ще на поправу, досконалішу завершеність, на організаційну та програмову уточненість.

Коли з однієї сторони кооперація дає практичні засоби та користі для своїх членів і організованої спільноти, то з другої сторони вона вчить в практичному житті реалістично думати, виробляє реалістичну настанову. Бо в економіці і фінансах говорять реальні цифри, факти і досягнення.

Українська кооператива — це установа багата не так в мільйонах, як в ідеї. Найбільшим капіталом української кооперативи є її всеукраїнська, всегромадська природа і довір'я членів до проводу і навіпаки.

І в цьому відношенні українська кооперація, бодай в переважаючій більшості, може бути прикладом для громадського чи політичного наших секторів. Ця кооперація зуміла з'єднати в своїй мережі правно та фактично великий дорібок. Яке українське світове об'єднання може виказатися такими промовистими та реальними досягненнями: 80 кооператив, із 120 тисяч членами і 570 міль. дол. оборотового капіталу.

Українська кооперація — це на сьогодні вже силова громадська формація і вона може та повинна мати своє слово та вплив у всіх важливих центральних проблемах нашої визвольної-національної політики.

Особливо сьогодні, в такий важливий і критичний історичний час для нашого народу, українська кооперація, як силовий фактор могла б ініціювати та фінансувати такі всеукраїнські акції та почини, які з однієї сторони давали б реальну допомогу народові в обличчі тотального наступу ворога, а з другої сторони творили б внутрі нашої еміграційної громади почуття національної солідарності, творчої атмосфери і при-

родного братолюб'я.

Але ми зробимо величезне діло, якщо вже скажемо, щоб не тратити часу на дрібні справи, що «час — це гроші», що мусимо вміти економічно думати і господарити; що з економією гроша впарі йде економія часу і зусилля, які допоможуть нам розрізнити великі справи від дрібних і які вкажуть нам, що на нас тяжить історична відповідальність.

Але тут зобов'язує одна важлива передумова, однаково в громадсько-національному і кооперативному секторах. Я є прихильником політики відомого німецького військовика і політика Бісмарка — політики «внутрішнього примату». А саме, щоб успішно діяти назовні, народи чи спільноти мусять спершу бути внутрі самі зорганізованими та самодисциплінованими.

І як довго Українська Світова Кооперативна Рада не матиме моральної і матеріальної піддержки власної кооперативної мережі, як довго кооперативний сектор в діаспорі не виявить себе як цілеспрямована і добре зорганізована кооперативна родина, ми не можемо говорити про поважні завдання на майбутнє і нашу питому вагу в організованій українській спільноті.

Тому даймо приклад нашої внутрішньої кооперативної дисципліни і організації. Докажімо, що кооперація починається від нас самих, що кооперація є спасенною формою спілкування у всіх видах національної політики.

І тоді, ми як кооперативна громада, переможемо подвійно...

РАДА УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ АВСТРАЛІЇ (РУКА)

«Спільним зусиллям до великої мети»

Український кооперативний рух в Австралії, в порівнянні до інших країн нашого поселення, є наймолодшим.

В початкових роках організування громадського життя занедбано фінансовий сектор. Щойно після десяти років нашого тут побуту постала перша кооператива. Носіями кооперативної ідеї серед нашого поселення були ті, які пізнали силу і значення кооперації на Західньо-Українських землях — переважно в низових кооперативних установах.

Перші організаційні заходи не були легкими, бо в самій Австралії кооперативно-кредитовий рух не був поширений та впорядкований. Ще до тепер кооперативно-кредитовий сектор в цій країні не уніформований у крайовому розумінні, кожний стейт має свій закон відносно кооперативної діяльності. Та все ж таки завдяки запалу, охоти і посвят кооперативних ідеалістів — прийшли успіхи, про які піонери українського кооперативного руху може й не мріяли.

У 60-тих роках, завдяки співпраці та великої моральної підтримки УКЦеркви — в Австралії, головно в місцевостях з більшим українським поселенням, — зорганізовано перші кредитові кооперативи. В Мельборні народився «Дністер», в Сідней «Карпати», в Аделаїді «Говерля».

Йдучи по лінії традиції на рідних землях, відважно кинуту кліч в Мельборні — творім торговельну кооперативу. Постала перша, і одинока до тепер, торговельна Кооператива «Поступ», а згодом, згідно вимог часу, також в Мельборні, будівельна Кооператива «Одеса».

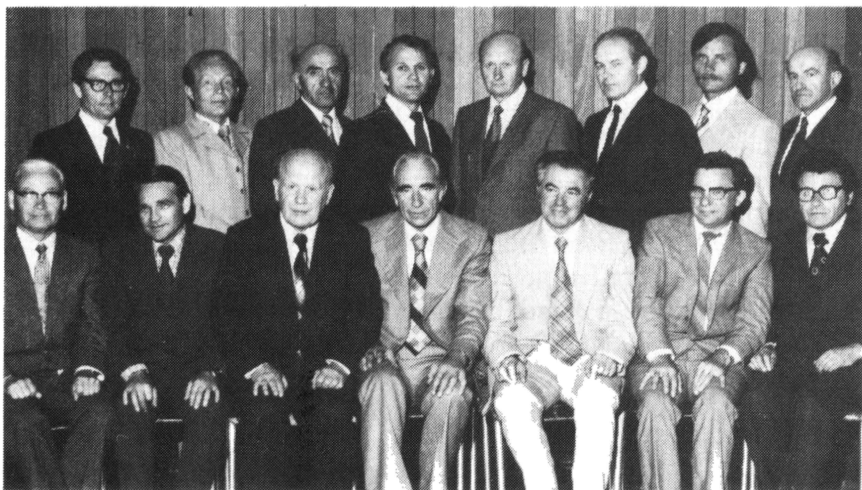
У 70-тих роках всі існуючі кооперативи в Австралії виявили надзвичайний успіх, тайна успіху — кооперативний рух базував свою дію на засадах християнської етики й моралі. Свідомість того факту, що в кооперативі ніхто не має інтересу обманути когось ради зиску — збудила в громадянстві до-

вір'я до кооператив і диктувала йому в кооперації шукати для себе помочи.

В тому часі існуючі українські кооперативи в Австралії перейшли вже суму 10 мільйонів доларів оборотових фондів й мали понад 3 тисячі членів.

Без перебільшення — українська кооперація в Австралії вже тоді являла собою велику моральну й матеріальну силу в громадському житті, яку потрібно було використати на шляху національної солідарності. І саме тому, провідники кооперативних установ почали застановлятися над можливостями об'єднання і цілеспрямовання кооперативного сектора у формі крайової централі.

Носієм такої ідеї був голова дирекції кооперативи «Дністер» в Мельборні, бл. п. мгр. М. Ліщинський. Таким чином, після довгих підготовчих праць, «Дністер» став ініціатором 1-го З'їзду Українських Кооператив в Австралії, на якому створено Крайову Централю — Раду Українських Кооператив Австралії — (РУКА).

Президія і делегати 1-го З'їзду; зліва сидять: О. Матіяш, В. Ткачук, мгр. М. Ліщинський, інж. М. Болюх (предсідник З'їзду), І. Ільків, д-р Т. Яськевич, В. Пташник; стоять: С. Лисенко, Я. Волощук, М. Тройнар, Я. Кутний, О. Березнюк, В. Галдун, мгр. О. Бұлка, інж. М. Болеста.

На переломі

Перший З'їзд відбувся в Мельборні в днях 24-25 січня 1976 року. У дводенних нарадах брали участь десять уповноважених делегатів від кооператив: Дністер, Поступ і Одеса — (Мельборн), Карпати і Дніпро (Сідней), Наша Майбутність, тепер Говерля (Аделаїда). Вони стали основоположниками Ради Кооператив Австралії, якої статут чітко з'ясував її завдання: Репрезентувати Українську Кооперацію в Австралії і у вільному світі, завершити мережу кооператив, координувати їх діяльність, вимінюватися досвідом, досліджувати господарське і соціальне положення української спільноти в Австралії, пропагувати кооперативну ідею по лінії інтересів членів кооператив і добра української справи.

Першу Раду Українських Кооператив очолили: мгр. М. Ліщинський — голова, заступники: інж. М. Болюх — Мельборн, І. Ільків — Сідней, І. Полатайко — Аделаїда. Члени Ради: Ст. Лисенко, Ю. Венгльовський, В. Пташник, О. Матіяш, Я. Волощук, Р. Лазорко і мгр. О. Булка — правний референт. Контрольна Комісія: М. Тройнар, мгр. Б. Назар (Мельборн), В. Ткачук (Аделаїда).

Український капітал — в Українських Кооперативах

Перший провід Кооперативної Централі відразу поставив наголос, у своїй діяльності, на збільшення членства кооператив, капіталу та будову кооперативної мережі.

Гасло: «Український капітал — в Українських Кооперативах» почало доходити до широких мас. Із збільшенням капіталу і зисків кооперативи, збільшено рівночасно фінансування головних ділянок нашого організованого життя, чим практично доказано громадську настанову кооператив. Вже в першому році діяльності РУКА, кооперативи Мельборну пожертвували на церковні і громадські цілі 70 тисяч дол., а Сіднейські «Карпати» 26 тисяч.

Рівночасно ексекютива Ради почала заходи в справі організування кооператив в стейтах Захід. Австралії і Квінсленду.

Набрала також розмаху ідея поширення кооперативної діяльності, — як: асекюраційні агенції, подорожні й висилкові бюро.

А найважливіше, через свою Централю, українські кооперати-

ви Австралії стали здисциплінованим членом Світової Ради Українських Кооператив — вийшли з доброю рекламою на арену українських фінансових інституцій у вільному світі.

Екзекутива першої Ради, під час дворічної каденції, оправдала вповні своє існування. Зроблено перелом на шляху кооперативного руху в Австралії і відкрито кращі можливості та цілеспрямованості кооперативного сектора.

Другий З'їзд

Другий З'їзд делегатів Українських Кооператив відбувся в Мельборні 8.4.78 р. Гаслом З'їзду було: Візія всестороннього розвитку і матеріального росту кооперації — для успішного здійснювання її завдань. З'їзд зробив перевірку розбудови різних ділянок кооперації, присвятив увагу приєднуванні молодого членства та моболізації молодих сил — переємників кооперативних ідей.

Десять делегатів від п'ятиох кооператив, репрезентували вже 5.250 членів (20% українського поселення в Австралії) і понад 14 мільйоновий капітал.

Про студійний характер З'їзду можуть твердити виголошені дискусійні доповіді: мгр. О. Булка «Раціональне використання фінансів кооператив», М. Моравський «Молодь в житті кооператив», О. Венгринович «Можливості торговельної діяльності», Яр. Волощук «Туристичні агенції».

Запало тоді також важливе рішення, що Рада Українських Кооператив стає членом Громадської Централі — СУОА.

На внесок Виборчої Комісії — З'їзд вибрав одноголосно нову Екзекутиву Ради в такому складі: голова — Ю. Венгльовський, заступники: І. Ільків, І. Полатайко, секретар — П. Цюпак, організаційний — Яр. Волощук, торговельний — О. Венгринович, пресовий — М. Болюх, правний дорадник — мгр. О. Булка. Члени заступники: Р. Лазорко, О. Матіяш. Контрольну Комісію очолив М. Ліщинський.

В цій каденції завершено організацію кред. кооперативи «Калина» в Зах. Австралії, унормовано сектор асекураційний та відсотки для РУКА, оживлено пропагандивні акції, відбуто першу кооперативну конвенцію в Сіднеї, під час з'їзду СУОА. Простудійовано також статут, та зроблено пропозиції потріб-

них змін у зв'язку з ростом кооперації.

Третій Делегатський З'їзд

Третій Делегатський З'їзд Українських Кооператив в Австралії був неначе завершенням нашого початкового гасла: «Спільним зусиллям до великої мети». Відбувся він у Мельборні 22-го листопада 1980 р.

В доказ розвитку кооперативної мережі — предсідником З'їзду був голова дирекції наймолодшої кооперативи в Зах Австралії «Калина» — Перт, мгр. М. Яремович.

З'їзд проходив під гаслом: «Кооперація на службі української спільноти та визвольної справи».

Програмову частину З'їзду покрили доповіді: М. Болюх «Основні завдання укр. кооперації», Яр. Волощук «Самостійний го сподарський розвиток», О. Венгринович «Матеріальна творчість і заспокоювання потреб спільноти». З'їзд ствердив, що гас

Екзекутива РУКА 1978 р.: зліва сидять: М. Болюх, О. Бұл-ка, Ю. Венгльовський (голова), М. Ліщинський, П. Цюпак; стоять: О. Венгринович, Р. Лазорко, В. Пташник, Я. Волощук.

Учасники 3-го З'їзду РУКА в Мельборні 22.11.80 р.

Пленум РУКА 1982 р. Від ліва: В. Іташник, І. Погатайко, М. Боллох, Ю. Венгльовський,
І. Ільків, Р. Лазорко, П. Цюпак, О. Венгльович. Стоять: О. Матіяш, Я. Волощук.

ло «Український капітал в руках кооператив» ще далеко не здійснений, mimo того, що пожертви кооператив на церковні та громадські потреби переходять вже суму 100 тисяч доларів річно. Третій З'їзд різнився від попередніх — прямою вимогою від української спільноти, організацій та установ — виявити громадську солідарність й громадську дисципліну у відношенні до українських кооператив. Крім цього З'їзд розглядав можливості модернізації діловодства поодиноких кооператив для добра членства.

З'їзд розглянув також внесок на зміну статуту й затвердив запропоновані зміни.

Згідно нового вже статуту, З'їзд обрав керівні органи РУКА на 3 річну каденцію: М. Болюх — голова, О. Венгринович, І. Ільків, І. Полатайко, М. Яремович — заступники. Члени: О. Матіяш, М. Моравський, Яр. Волощук, Р. Лазорко, В. Пташник. Правний референт — mgr. О. Булка. Контрольна Комісія: Ю. Венгльовський, П. Цюпак, Ю. Сивак.

В третій каденції зорганізовано нову кооперативу «Єдність» в Брізбені, ст. Квінсленд. В цей спосіб кооперативна мережа покрила всі стейти Австралії. При кінці 1983 р. РУКА була вже централею сімох кооператив з 8.354 членів і 35.281.017 доларів активів. Коли взяти до уваги, що в Австралії є 35 тисяч українського поселення, то відсотково, українська кооперація є доволі закріплена. Очевидно є місце для дальшого росту, бо далечінь кооперації — безконечна.

За статистичними даними — всі наші кооперативи мають замало молодих членів. Треба необхідно знайти дорогу до молоді, яка повинна не лише користати з услуг кооператив, але бути їх активними членами.

Основна розрібка цього питання — завдання Ради Кооператив, яка має вже за собою гарні успіхи, а до кращих вислідів мусить пляново і поступово змагати.

В цьому напрямі вітаємо Четвертий З'їзд Делегатів Українських Кооператив Австралії.

КООПЕРАТИВИ ОБ'ЄДНАНІ В РАДІ УКРАЇНСЬКИХ

КООПЕРАТИВ АВСТРАЛІЇ НА ДЕНЬ 28.2.1984

НАЗВА КООПЕРАТИВИ	ЧЛЕНИ	АКТИВИ
«Дністер» — Кредитова	3 209	17 170 059
«Одеса» — Будівельна	950	6 689 393
«Поступ» — Торговельна	850	548 910
«Карпати» — Кредитова	2 259	7 420 252
«Говерля» — Кредитова	701	3 097 367
«Єдність» — Кредитова	64	300 000
«Калина» — Кредитова	232	183 000
«Дніпро» — Кредитова	185	239 801
РАЗОМ	8 450	35 648 782

ДЕПОЗИТИ	ПОЗИЧКИ	УДІЛИ	НЕРУХОМОСТІ
15 197 710	10 268 148	192 322	2 364 236
6 144 245	5 424 645	—	—
336 917	345 012	8 640	—
8 391 659	6 817 750	19 357	93 911
2 887 980	2 392 965	7 120	97 891
300 319	3 000	1 280	—
183 088	31 647	2 320	—
231 097	99 799	1 848	—
33 673 015	19 382 966	232 887	2 556 038

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА «КАРПАТИ»

З січнем 1983 року Українська Кредитова Спілка «Карпати» в Сіднею ввійде в 12-у річницю свого існування.

Після цілого ряду клопотань, підготовчих розмов, засідань та нарад, Спілку остаточно оформлено на перших Загальних зборах 7-го січня 1971 року. Серед тодішніх ініціаторів кредитівки належить відмітити: о. митр. І. Шевціва, пп.: І. Ількова, бл. п. С. Мицака та невтомного Р. Менцінського.

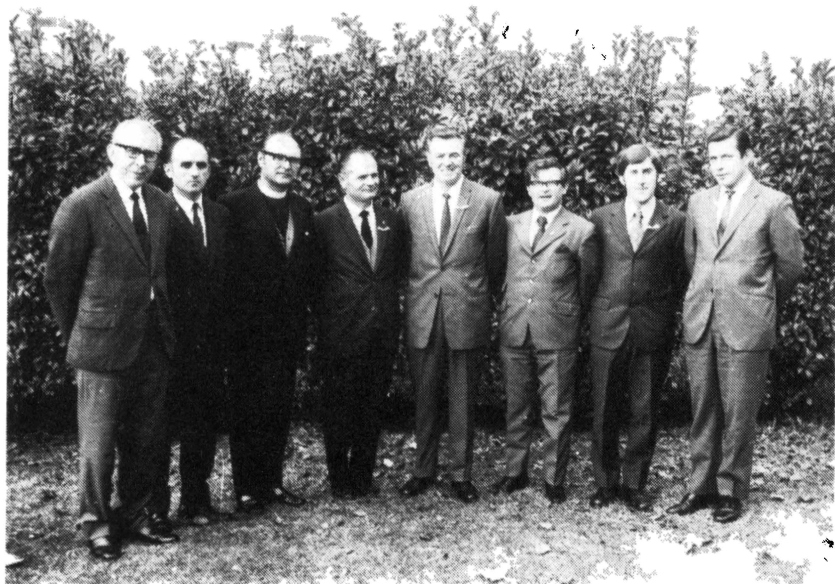
Вище згадані творили Ініціативну групу, яка створилася під тиском громадян. Заохочуючим був приклад Мельборну, де розвиток і успіхи наших кооператив були загальновідомими. Крім того не можна було стояти осторонь і глядіти, як український гріш збагачував чужі інституції.

Не можна поминути факту, що на терені Лідкомбу в тому часі існувала українська кооператива, але вона не була загалові відомою, не проявляла належної діяльності і громадянство не було поінформоване про ролі і значіння кредитової кооперативи. Ініціативна група намагалася ввійти до порозумітися з дирекцією згаданої кооперативи, вела якийсь час безуспішні переговори з тодішнім управителем, але не знайдемо позитивної розв'язки.

Ініціативна група, тоді, скликала Основуючі Збори Української Кредитової Спілки «Карпати» на день 15.11.1970 р., в присутності 63-ох членів-основників. Обрано першу дирекцію в складі: Іван Ільків — голова, члени: о. І. Шевців, Роман Менцінський, Юрій Сивак, Василь Гладкий, Ярослав Лисович, Юрій Менцінський, Степан Мицак і Богдан Глушка.

Основуючі збори затвердили пропонований статут, який виготовив наш адвокат п. Михайло Кенцало та схвалили пропоновану п. Ільковим назву: «Українська Кредитова Спілка Карпати».

Вже на перших своїх сходах дирекція Кооперативи намітила реальні та конкретні напрямні праці, які зуміли б забезпечити успішний розвиток установи. Тоді ще не було фахових сил для ведення поточної праці та фахового діловодства. Рішено вступити в члени австралійської Ліги кооператив і на

Члени першої дирекції Української Кред. Співки «Карпати»
Зліва: Б. Глушка, В. Гладкий, о. І. Шевців, Р. Менцінський, І. Ільків, Ю. Сивак, Б. Матвісик, Я. Лисович.

наступні сходи́ни представник Лі́ги взяв участь в нарадах і подав цілий ряд практичних порад та вказівок в початковій діяльності Кооперативи. Це виявилось згодом, як найбільш позитивний крок дирекції в запевненні успішної і справної діяльності кредитівки.

Другим важливим рішенням дирекції було започаткування постійної обслуги своїх членів ди́журами самих директорів кожної суботи і неділі ранком, даючи членам змогу вже від самого початку користуватися послугами кредитівки в найбільш догідний для них час. Така обслуга здобула собі дові́р'я членів, бо не було ні одної суботи чи неділі, щоб кооперативна канцеля́рія була закритою.

Дирекція «Карпат» 1976 р. Зліва на право: стоять: В. Гладкий (керівник), М. Матвісик, С. Шиян, Б. Шиян, Р. Теодорович, Е. Полохач; сидять: Ю. Сивак, І. Ільків (голова), Р. Ю. Менцінський (секретар), о. Митрат І. Шевців.

Відкриття кооперативного бюро в приміщенні Братської Сукотної Школи здобуло одобрення всього громадянства. Членство поступово збільшувалося і тут належить відмітити велику поміч пароха Української Католицької Церкви в Лідкомбі, о. митр. І. Шевціва, який майже кожної неділі пригадував, заохочував та вияснював значіння кооперативи та потребу вписуватися в її члени.

Вже перший рік свого існування виявив певні успіхи. Кооператива начисляла 146 членів, а депозити становили 43.910.04 дол. Уділено 26 позичок на суму 21.500 дол. На тодішні часи це були поважні суми, а число позичок вказувало на konieczність та потребу існування кредитівки.

Із ростом кооперативи почали рівночасно назрівати і проблеми, бо само життя їх виносило. Вимоги до дижурів директорів були вже не вистарчальними і треба було думати про постійного працівника, який зумів би посвятити весь час для поточних справ кооперативи. До таких вимог збільшилося постановлення і відкриття філії кооперативи у Волонгонгу в дні 1.12. 1974 р. Філію цю перебрав провадити п. Роман Монджейовський.

Таким чином, з днем 1.6. 1975 року, дирекція кооперативи zatrudнила п. Василя Гладкого управителем Спільки «Карпати». Праця в кооперативі пожвавіла, з хвилиною бюро перейшло на повноденне урядування. І на день 1.10.1975 р. кооперативні депозити зросли до 1-го мільйона доларів. Кооператива почала обслуговувати не тільки для членів у фінансових справах, але введено також всі роди забезпечень, полагождення платностей за податки та інші справи, які нормально вимагали б від членів витрати вільного від праці часу.

В дні 1.7.1976 р. відкрито ще одну філію в Ньюкастлі, якою управляє п. Тарас Поважук, а згодом в Квінбіені, за якою довгий час доглядав п. Вячеслав Бастек.

Але дальший час висунув ще одну важливу проблему. Із ростом кредитівки, наростала проблема вигідного приміщення. Придбавши малий компютер, не було змоги в існуючому приміщенні розміститися як слід з усім канцелярським приладдям і це утруднювало нормальне урядування.

Дирекція зробила наступне важливе рішення і використавши нагоду, закупила дня 10.11.1976 року власний будинок в Лідкомбі, в центрі організованого українського життя, за ціну 52000 дол. Цей старий будинок в той час не був відповідний для нормального урядування, але дирекція вложила багато часу і грошей, щоб він був і виглядом та внутрішнім устаткуванням престижним будинком кооперативи «Карпати».

Дня 18.2.1979 р. відбулося святочне відкриття та посвячення кооперативного Дому, а вже 26.3 1979 р. почалося нормальне урядування.

З того часу кооперативна праця перейшла новий етап праці, до якого треба було влаштувати і потрібне устаткування бюро та для адміністрації відповідний персонал. Це все забрало багато часу та турбот і в тих початкових нових змінах треба було часто міняти бюджет, щоб не витрачати надто багато грошей. І так повільний, але постійний зріст кооперативи запевняв надійне майбутнє. І це виявилось дуже скоро. Бо коли придбання першого мільйона тривало 4 роки, то другий мільйон придбано за один рік.

На сьогодні кооператива «Карпати» zatrudнює 4-ох постійних працівників та двоє доривочних. Кооперативне майно збільшилося на модерне бюро влаштування, машини до пи-

Дирекція «Карпат 1980 р.. 1-ший ряд від ліва: Ю. Сивак, Всесв. о. Митрат І. Шевців, голова дир. І. Ільків, Б. Шиян, 2-ий ряд: Р. Теодорович, М. Івасик, інж. М. Строкон, С. Шиян, Е. Полохач.

сання, дублікатори, калькулятори, бюрові меблі, тощо. Кооперативний будинок, хоч на разі ще не повністю використаний кооперативою, приміщує ще українське подорожнє бюро та бюро одного з наших книговодів, який є одночасно і кооперативним аудитором.

Треба відмітити що за перших 12 років Українська Кредитова Спілка «Карпати» зуміла закріпити своє існування серед багатьох кредитівок Австралії і своїми досягами не соромиться в порівнянні до багатьох кредитівок на терені НПВ.

Розвиток і досяги можна оцінювати після дотацій, які кожного року помітно зростали на різні українські національні цілі. На протязі 11-ти років загальна сума дотацій досягла 46 000 дол.

Такі пожертви на українські цілі — це доказ, що творення українських фінансових установ себе вповні оправдує і за доброю волею всього українського громадянства можна поставити українську громаду в діяспорі на передове місце. Честь і слава громадянам, які розуміють вагу фінансів в українських руках.

1979 р. Дирекція і працівники Кооп. «Карпати» — зліва: Ю. Сивак, В. Гладкий, Т. Поважук, Г. Свідерська, Б. Шиян, І. Ільків (голова), С. Шиян, Всесв. о. І. Шевців, Р. Теодорович, Р. Менцінський, М. Строкон.

ІЗ ЗВІТУ ГОЛОВИ ДИРЕКЦІЇ І. ІЛЬКІВА ЗА 1982-83 Р.

«...Кредитова кооперація у своїй програмі праці бере до уваги матеріальні вимоги людини і пробує допоггти її розв'язати ці практичні проблеми. З такою метою працюють усі кооперативи, так працюємо і ми, однак ще велика частина нашого суспільства не користує з послуг нашої Спільки і наші гроші дуже часто працюють не для нас, а для чужих нам інтересів. Ми, члени кооперативи «Карпати», повинні старатися цю ідею самопомочі самі глибше зрозуміти і ширити її поміж наше найближче довкілля, а це скріпить наші загальні громадські сили, та підсилить матеріально і морально наш загаль. Кооператива «Карпати» за час тринадцяти років свого існування зросла на поважну фінансову інституцію, яка розпоряджає поважним капіталом і запевняє своїм членам доступ до корисного кредиту, на дуже догідних умовах...».

«Наш заслужений кооператор, пок. Юліян Павликівський висловлюється так: «Людину мусить ціхувати любов до праці і справедливості, почуття добра і краси, а кооператора як людину, мусить крім цього ціхувати правдива пошана до гро-

мадян і почуття громадських обов'язків, та дух громадської відповідальності і відданості ідеї — СЛУЖИТИ ДЛЯ СВОГО НАРОДУ!».

Наш зріст за минулий господарчий рік:

Членство

Прибуло 220 нових членів і вибуло 83. На день 30.6.1983 р. членство досягнуло 2259 осіб.

Ощадності

На щадничі конта за останній рік вплинуло 3 567 459 дол. і вибуло 2.195.764 дол. На день 30.6.1983 р. ощадності виносили 8.391.659 дол. На щадничі конта вписано або виплачено 877.302 дол. відсотків. Порівнюючи з минулим роком, ця сума збільшилася на 181.663 дол.

Позички

На протязі господарчого року признано 70 позичок, на суму 1.103.750 дол. На день замкнення книг, ми мали 417 позичок, на суму 6.817.750 дол. Позички признаються на різні відсотки і терміни. Управитель Спілки є уповноважений давати достовірні інформації в справі позичок.

Дирекція

Відбула 18 засідань. Крім цього директори виконували недільні дижури, від год. 9 до 12 в приміщенні Братської Школи, а також від год. 11 до 12 в залі Православної церкви в Гренвіл, де члени мали нагоду полагоджувати всі грошові справи.

Урядовці

Управителем Спілки і керівником бюро є п. Василь Гладкий, рівнож був присутнім на всіх засіданнях дирекції, де виконував функції протоколярного секретаря. Сталими працівниками Спілки є: п-на С. Нечипорук, п-і Д. Вовк, п-ні Г. Кузьмич і п-на Г. Побігушка.

Філії

Ньюкастель - Філія нараховує 173 членів. Представником там є п. Т. Поважук, та йому до помочі пп.: І. Яремусь і Б. Перістий.

Волонгонг — цю філію дирекція постановила закрити з причини браку заінтересування місцевих членів.

Асекураційний відділ

При Спілці існує асекураційна агенція, в якій 217 членів забезпечили своє майно.

Пожертви

Кооператива уділила допомоги та дотації багатьом організаціям, що разом в цьому 1983-у році виносили 26.020 дол.

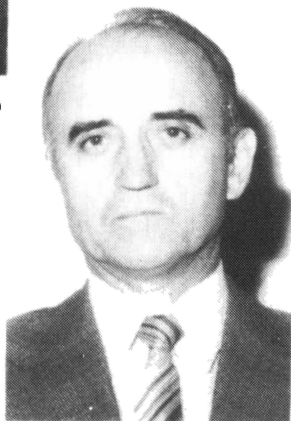
«Економічна ситуація в Австралії в минулому році була постійним продовженням господарчої кризи, через зріст безробіття, застій у будівництві й інших галузях промислу. Все це мало вплив і тиск на певне зниження відсотків, економія країни покищо не кращає, бо заінтересування на кредити не збільшуються. Дирекція Кооперативи пильно слідкує за цією ситуацією. Ведення всієї кооперативної господарки було проведено вміло, що є доказом постійного зросту, як виказує цей 12-й Звіт Дирекції.

**Головний директор
Іван Ільків**

**Книговод б'юра
Соня Нєчипорук**

**Керівник б'юра
Василь Гладкий**

«ГОВЕРЛЯ» — УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА

КООПЕРАТИВА В АДЕЛАЇДІ

Дещо про минуле і сучасне

Перше десятиріччя організованого життя українців у Південній Австралії було присвячене творенню організацій нашого многогранного організованого життя: громадського, церковного, політичного, мистецького, спортивного, залежно від зацікавлення, потреб чи національного обов'язку нашого громадянства. Про творення власної кооперативи, яка мусіла б усі ці установи обслуговувати, мало хто думав. Правда, були голоси тут і там, але тільки одиниць, які не мали ширшого впливу на більший круг громадянства або просто витривалості довести діло до завершення.

Щойно у 1961 році, п. Тарас Чубатий, колишній крайовий кооператор, зумів зрушити громадянство до дії. Будучи в той час головою Громади Південної Австралії, звернувся до громадянства із закликом творення, як писав у зверненні: — «...національного банку Української Кредитової Кооперативи».

Основуючі Збори Кооперативи відбулися 5 листопада 1961 року при участі 50-ти осіб. За зразком старокраєвих галицьких кооператив та додатком власних ідей, п. Чубатий представив Зборам тимчасовий статут, який в принципі був одобрений. До тимчасової Управи вибрано: пп. Ярослав Кривов'язя, Мирослав Кіналь, Йосафат Кліш, Євген Сикала і Михайло Лесів, а до Надзірної Ради: пп. Ярослав Гавришко, Михайло Лаврівський, Степан Костишин, Микола Захаряк, Д. Бобик, Степан Кайкан, О. Середя, В. Кушнір, Сильвестр Трусь, Степан Кецик та В. Беркета, а через тиждень до Управи Кооперативи кооптовано п. І. Полатайка. Як бачимо — велике число людей увійшло до тимчасової Управи, щоб у такий спосіб зацікавити ширший круг людей та дати поштовх до життя молодій Кооперативі. На Зборах знайшлось аж десять «грошовитих» громадян, які закупили уділи по 5 фунтів та по фунтові на Допомоговий фонд і вписове. Назва кооперативи: Українська Кре

дитова Кооператива в Аделаїді — «Наша майбутність».

На першому засіданні тимчасової Управи члени вирішили працювати даром, аж до скликання Звичайних Зборів. З капіталом 70-ти фунтів Кооператива почала свою працю. Члени Управи почали інтензивну кампанію за здобуття більшого числа членства і капіталу, а мгр. Ярослав Лавришко взявся за виготовлення нового статуту, беручи під увагу вимоги місцевого уряду.

На день 25 лютого скликано Звичайні Загальні Збори, на яких формально затверджено новий статут та вибрано Дирекцію у такому складі: пп. Я. Лавришко, Я. Кривов'яз, Е. Сикала, І. Полатайко, В. Кушнір, В. Слободян, Р. Бойко, М. Захаряк і на заступників: пп. С. Кецик та В. Беркета.

Цікаво відмітити, що аудитор, якого тут також затвердили, погодився перевіряти діловодство Кооперативи за 10 фунтів річно.

Перші чотири роки Кооператива розвивалася досить успішно, бо вже на 30 червня 1966 р. активи зросли до 53.000 доларів. Дальший приріст значно менший, бо за наступних 5 років активи зросли лише на 10.000 доларів.

Причиною стагнації Кооперативи було, в першу чергу, недовір'я нашого громадянства до власних установ, яке закарбувалося в їх пам'яті під час перебування по різних таборах або й ще раніше — в часи різних займанщин та воєнних зав'язок. Довге безправ'я нашого народу на власній землі під різними окупаціями, зробило його настороженим та недовірливим навіть тоді, коли ми вже знайшлись в нормальних обставинах державного правопорядку нового поселення.

Щоб побороти це недовір'я, потрібно було провідних довірених мужів, які своїм авторитетом зуміли б упевнити наше громадянство у компетенції власної установи. Досі у нас такі люди не були зацікавлені Кооперативою, не брали участі в

Дирекція 1975/76 рр.: зліва сидять: І Полатайко, інж. С. Ваврик, В. Ткачук (голова), інж. Я. Довбня; стоять: Я. Ковальчук, І. Ковальчук, мгр. О. Полатайко, М. Кіналь, д-р Я. Кривов'яз; неprisутні: В. Слободян, мгр. П. Яровий.

її проводі. Такий стан у нас існував аж до Загальних Зборів у серпні 1974 р. На тих зборах до Дирекції вибрано нових людей, полагоджено деякі неясності, які завелись впродовж років попередніх Дирекцій та перевибрано новий провід. До Дирекції увійшли: пп. Я. Довбня, І. Полатайко, Я. Кривов'яза, М. Кіналь, С. Ваврик, В. Слободян, В. Ткачук, Я. Ковальчук, П. Яровий та запасні члени: пп. О. В. Полатайко та І. Ковальчук. Оця відмолоджена Дирекція вносить у життя та дію Кооперативи нові погляди, суміжні з сучасністю.

Самозрозумілою ціллю кожної кооперативи є її ріст, особливо добро її членів. Треба було приглянутися до вимог та потреб всього членства, і тих, що ощаджують, і тих що позичають. Дирекція рішила уділювати позички своїм членам на догідніших умовах, як в інших фінансових інституціях, або у найгіршому випадку таких самих. Дотепер ми краще як задовільно вив'язувалися з цього завдання, бо відсотки від позичок для членів у нашій Кооперативі є завжди нижчі, чим у будівельних кооперативах чи фінансових компаніях.

При тому не можна було забути й про членів-ощадників, які досі трактувались чомусь інакше. Крім звичайних ощадностей, введено нові термінові депозити, за котрі Кооператива платила більші відсотки, щоб краще винагородити тих, що ощаджують і відкрити нове джерело потрібного капіталу.

Оцей співмірний підхід до обох категорій членів дав позитивні наслідки. Помічається значний ріст числа ощадників не тільки серед старших громадян, але й серед молоді. При помочі та активній піддержці керівництва Рідної Школи та Батьківського Комітету, ощадності шкільної дітвори у 1974-75 фінансовому році зросли на 66 процентів, а всі ощадності та депозити зросли на 88 процентів. На 37 новоприйнятих членів 60 процентів становить молодь народжена вже на еміграції. Відрадным явищем є й те, що під сучасну пору, майже всі церковні та громадські установи передержують свої фонди в Кооперативі. Як можна було й сподіватися, Кооператива в 1974-75 фінансовому році зробила, так би мовити, «довгий крок». З 208 тисяч річного балянсу за один рік піднеслася до 338 тисяч доларів. Такий значний зріст, після років слабого розвитку, дав задоволення не тільки Дирекції, але і всім членам та прихильникам Кооперативи. Від того часу Кооператива

Президія Заг. Зборів «Говерлі» 25.9.1977: зліва: Я. Ковальчук, П. Яровий, І. Полатайко, В. Ткачук, представники РУКА Р. Лазорко і І. Ільків, Я. Довбня.

вже ніколи не оглядалась «назад», кожного року бачимо гарний ріст і так: 1976р. — 485 тис., 1977р. — 770 тис., 1978р. — 1171 тис., 1979р. — 1474 тис.

Наша Кооператива ніколи не забувала про поміч потребуючим. Від початку свого заснування й посьогодні, щороку уділяє із своїх доходів пожертви різним українським організаціям. Досі виплачено 9030 дол. Крім грошових пожертв полагдуємо різні асекюрації та подорожі літаком в Австралії й за океан, від чого Кооператива дає членам також знижки. У роках 1977-79 було введено нижчі позички членам, які купували першу хату для власного вжитку.

У 1977 р. Кооператива закупила будинок при 269—71 Порт Род Гіндмарш, а в лютому 1978 року, після перебудови перенеслася сюди на постійно. При перебудові помагали члени Кооперативи, але найбільше натрудився безплатно п. М. Кіналь.

Які ж вигляди нашої Кооперативи на майбутнє? Думаю, що при добрій і розумній господарці Дирекції та всього нашого активного громадянства, Кооператива може зрости до поважної фінансової сили, з якою ми зможемо мати більші впливи на наше оточення в Австралії.

Новостворена Рада Українських Кооператив Австралії — це один з перших кроків у цьому напрямі. Співпраця та практичні поради, а колись, може, й консолідація всіх українських кооператив, дадуть нам велику силу і рішучі впливи на наше довкілля.

**Тимчасова Управа Кооперативи від Засновуючих Зборів
до 25 лютого 1962 року:**

Надзінна Рада:

Ярослав Лавришко	— голова	Беркета Василь	заст. члена
Дмитро Бобик	— член	Кецик Степан	»
Микола Захаряк	— »	Дирекція:	
Степан Кайкан	— »	Йосафат Кліш	— голова
Степан Костишин	— »	Мир. Кіналь	— член
В. Кушнір	— »	Евген Сикала	— »
Мих. Лаврівський	— »	Яр. Кривовяза	— »
Олександр Середя	— »	Михайло Лесів	— »
Сильвестер Трусь	— »		

ЧЛЕНИ ДИРЕКЦІЙ КООПЕРАТИВИ ВІД 1962-1983 РОКУ

Беркета Василь	1962-64
Бойко Роман	1962
Бурак Василь	1965-67
Ваврик Степан	1966-77 і 80-83
Григорців Сев.	1964-65
Довбня Ярослав	1967-79
Дяків Олекса	1979-83
Жолкевич Богд.	1978-82
Захаряк Мик.	1962-64
Зозуля Ларго	1963-64
Івашкевич В.	1963-64
Карпенко Гр.	1965-73
Карташевський А.	1965-66 і 70-72
Катрук Вол.	1972-74
Кецик Степан	1962-63
Кіналь Мир.	1967-69, 74-78 і 80-83

Кліш Теодор	1966-70
Ковальчук Ів.	1974-78
Ковальчук Яр.	1969-83
Кравчук Мих.	1967-73
Кривовяза Ярослав	1962-63 і 72-76
Лаврівський Мих.	1962-65 і 69-73
Лавришко Ярослав	1962
Лашук Михайло	1965-66
Лесів Михайло	1967-68 і 76-78
Микита Мирон	1963-66
Пасічинський Теод.	1977-83
Полатайко Іван	1962:66-72:73-83
Полатайко Орест	1974-77
Сергіїв Павло	1977-83
Середа Олександр	1976-83
Слободян Василь	1962'64-73:74:76
Словачевський Юр.	1978-80
Ткачук Володимир	1973-83
Шляхтич Юрій	1978-83
Яровий Петро	1973-83

Примітка: список членів Дирекції зроблено на підставі протоколів річних загальних зборів. Всі інші інформації походять із річних звітів, які Дирекція приготує Загальним Зборам «Говерлі» та з власної обсервації й досвіду.

У 1977 році змінено назву Кооперативи з «Наша Майбутність» на «Говерля» та затверджено новий статут.

БАЛАНС КООПЕРАТИВИ

НА КІНЕЦЬ КОЖНОГО РОКУ ВІД ЗАСНУВАННЯ:

1963 р.	5.000 дол.	1973 р.	153.000 дол.
1964 р.	18.000 »	1974 р.	208.000 »
1965 р.	34.000 »	1975 р.	338.000 »
1966 р.	53.000 »	1976 р.	485.000 »
1967 р.	58.000 »	1977 р.	770.000 »
1968 р.	64.000 »	1978 р.	1.171.000 »
1969 р.	69.000 »	1979 р.	1.474.000 »
1970 р.	86.000 »	1980 р.	2.027.000 »
1971 р.	94.000 »	1981 р.	2.274.000 »
1972 р.	115.000 »	1982 р.	2.692.000 »
		1983 р.	3.097.000 »

ТРИ МІЛЬЙОНОВА ФІНАНСОВА ІНСТИТУЦІЯ «ГОВЕРЛЯ»

Нижче подаємо додаткові інформації про Кооперативу «Говерля» в Аделаїді, на підставі останніх річних звітів.

Останні 1980-83 роки виявили поважний зріст і Кооператива «Говерля» вже набула тривкого права громадянства та стала повноцінною фінансовою кооперативою, у власному приміщенні, з нормальними урядовими годинами та постійними працівниками.

Кооператива зробила відважне рішення — продала набутий будинок і використала нагоду, купивши новий, вигідніший і в сусідстві Народного Дому, що має своє особливе значіння. «Говерля» примістилася в осідку українського організованого життя Аделаїди. Закуп і впорядкування нового будинку коштувало 65.000 дол., все сплачене і без задовження. В новому будинку наладналася постійна обслуга клієнтів, включно з суботами.

В 1983 році активи досягли 3.100.000 дол., а загальний фі-

Дирекція 1983/84. Сидять зліва: Мирослав Кіналь (секретар), Олекса Середа, інж. Степан Ваврик (голова дирекції), Теодор Пасічинський, Іван Полатайко, Петро Яровий. Стоять зліва: Космин Чорній, Ярослав Ковальчук, Павло Сергіїв, Юрко Шляхтич.

нансовий оборот виносив 10.7 міль. дол., — подвійно до минулого року.

З фінансового звіту належало б ще відмітити такі позиції в 1983 році: уділовий капітал — 7.120 дол., позички — 2.395.400 дол., звичайні ощадності становили 585.817 дол., а термінові — 2.251.910 дол. Загальний ріст за 1983-й рік був — 14.9 процента. Загальне число членів під кінець фінансового року було 712.

Нав'язуючи до повищих цифр, варто б відмітити із «Слова голови Ради Директорів» у річному звіті п. В. Ткачука, декілька рядків.

«...Коли взяти до уваги число українського населення Південної Австралії, число членів Громади, кількість наших організацій, ряди молоді, то можна зробити порівняння і ствердити, що лише 20 процентів українців Аделаїди є членами своєї фінансової установи. З цього можна робити даліші висновки, що тільки 20 процентів тяжко запрацьованого українського гроша знаходиться в руках і під контролею української спільноти».

«Як прикро і тяжко собі уявити, що 80 процентів українського гроша є під контролею чужинецьких банків, будівельних кооператив та інших фінансових установ».

«...Не всі ми вповні зуміли зрозуміти величезну вартість, яку кооператива могла б відіграти в житті і розвитку української спільноти в Південній Австралії».

«Тимчасом, ми маємо всі дані, щоб подвоїти лисло членства кооперативи, збільшити активи з трьох до семи мільйонів або й більше — це дало б змогу затруднити більше число працівників, кращі умови обслуги для членів, а з цим і поважний зиск кооперативи та змога кращої допомоги Громаді та іншим організаціям на наші національні цілі. Сьогодні Громада не мусіла б мати довгу».

«...Це тимбільше є реальним, що в порівнанні до банків та чужих фінансових установ, наша кооператива є безконкурентною; вона платить кращі відсотки за вложені гроші і в той самий час позичає своїм членам на нижчих відсотках за банки та інші фінансові установи».

«Для успішного існування кожної фінансової установи, належить думати й плянувати на майбутнє».

КРЕДИТОВА СПІЛКА «КАЛИНА» В ПЕРТІ

Думка про заснування кредитової кооперативи в Перті зродилася ще в 1966 році, коли до Перту завітав мгр. Мирослав Ліщинський, відомий кооператор з Мельборну. Почалися перші інформативні розмови обговорювано можливості.

Врешті, у другій половині 1967 року, з ініціативи місцевого пароха УКЦ, о. Івана Шевціва, створився Ініціативний комітет для заснування кредитової кооперативи в Перті. В його склад тоді ввійшли: Всеч. о. І. Шевців, бл. п. д-р О. Менцінський, бл. п. Е. Темник і пп.: П. Гутей і В. Поповський. Але ця перша спроба створення кооперативи не була успішною. Наш парох о. Шевців переїхав на душпастирські обов'язки до Сіднею, а з цим і припинилася активність комітету.

Справа почала бути актуальною декілька років пізніше. Автор цих рядків у 1976 р., в поворотній дорозі з Європи, Канади і Америки, зупинився з дружиною в Мельборні. Тут у зустрічі з Преосв. Владикою Кир Іваном Прашком та мгр. М. Ліщинським, мені доказувано та переконувано про потребу організації кооперативи в Перті і я зобов'язався взяти це до уваги.

Таким чином, 28 листопада 1976 року, створився новий Ініціативний Комітет в складі: Всеч. о. І. Шпитковський, бл. п. др. О. Менцінський, мгр. В. Мандичевський, пп.: М. Яковина, П. Гутей, В. Матіяш, І. Легкий, І.Шорш, М. Дошак та мгр. М. Яремович. Після трьох засідань і підготовчої діяльності, склиcano на день 24 квітня 1977 року Основуючі Загальні Збори для заснування кредитової кооперативи в Українському Народному Домі.

Присутніх учасників було 38, а Зборами провадила Президія: мгр. М. Яремович — предсідник і п. М. Яковина — секретар. Предсідник дав інформативну доповідь про підготовчі заходи, про можливості і потребу існування кооперативи, про українську кооперацію у вільному світі та в Австралії і на закінчення зreferував головні пункти кооперативного закону в Зах. Австралії.

І, хоч, були песимістичні голоси, що справа кооперативи в Перті вже спізнена і що нас чекають різні труднощі, то після дискусії і вияснень предсідника, Загальні Збори схвалили внесок п. М. Бойчука, попертий о. І. Шпитковським, заснувати кредитову кооперативу в Перті. На пропозицію о.І. Шпитковського кооперативу названо «Калина».

Треба відмітити, що ініціатива створення кооперативи була більш реалістичною, бо виходила від Екзекутиви новоствореної Ради Українських Кооператив Австралії в Мельборні, яка обіцяла не тільки моральну, але й матеріальну допомогу.

На Основуючих Загальних Зборах 28 членів стали членами-основниками кооперативи. Обрано першу дирекцію в складі: Всеч. о. Ігор Шпитковський, др. О. Менцінський, пп.: В. Окіс Б. Карпевич, В. Поповський, В. Матіяш, М. Яковина і мгр. М. Яремович.

Оформленням статуту та реєстрацією кооперативи зайнявся, з доручення Загальних Зборів, мгр. М. Яремович. Після декількох місяців переговорів, з днем 6 лютого 1978 року зареєстровано кооперативу «Калина» в Зах. Австралії.

З цією хвилиною перед дирекцією виринула практична проблема урядування, діловодства, друків, формулярів і банкових книжечок тощо. І тут нам прийшла з допомогою Екзекутива РУКА, оплачуючи усі потрібні друки на суму 1229 дол. Цей шляхотний жест уможливив нам почати нормальне урядування з днем 1 жовтня 1978 року.

Дня 20.8.1978 р. відбулися перші Звичайні Загальні Збори Спільки. Дирекцію поповнено новими людьми. Ми втратили ревного кооператора о. крилош. І. Шпитковського, який переїхав до Аделаїди. На його місце ввійшов новий парох Всеч. о. Д. Сенів. З особистих причин зрезигнував секретар п. М. Яковина і на його місце зголосився надійний п. Юрко Коцюмбас. Крім них Загальні Збори ще обрали в склад дирекції пп.: Павла Гутея та Стефана Петровського (молодого банкового урядника).

В той час Спілька нараховувала 134 члени, мала 43 ощадників-депозиторів, а сума здепонованого капіталу ыносила 27. 500 дол. «Калина» почала вже з'єднувати собі довір'я нашої спільноти в Перті.

З першим днем існування Спілка «Калина» стала членом нашої кооперативної централі і голова дирекції, згідно статуту, являється одним із заступників голови РУКА в Екзекутиві. Також «Калина» являється членом Австралійської Асоціації Кооператив та платить 10 центів річно вкладки від кожного дійсного члена.

Зреформований кооперативний закон Західної Австралії повідомляє про строгу контролю діловодства всіх кооперативстейту, яких нараховується зараз 37. Цей проект закону уточнює завдання і права спілки, контролює її позичкові трансакції, ставить вимоги щодо касового поготівля і резервового фонду і тп. Уряд трактує кредитові кооперативи як поважні фінансові установи, яких роля і значіння в житті суспільства є дуже важливими. Бо ціль кредитових спілок — це служіння своїм членам.

На других Річних Загальних Зборах, в дні 19.8.1979 р., ми вперше вітали тодішнього голову Екзекутиви РУКА ред. Ю. Венгльовського. Він взяв не тільки активну участь в нарадах зборів, але також прочитав доповідь про історію української кооперації та наші можливості в цій ділянці на терені Зах. Австралії.

Хоча кооператива не працювала нормально цілий рік, бо ледве 10 місяців, то всетаки позначився поважний зріст. Наша громада в Перті почала виявляти зрозуміння і значіння нашої кооперації і за прикладом інших теренів поселення почала думати категоріями майбутнього. Якщо ми виявили поважні успіхи, як на початкові роки, то це треба завдячувати, що нашу кооперативу ми побудували на всегромадських і загальнонаціональних основах. І тут немає місця на партійно-політичні суперечки, віровизнаневі приналежності чи групові та особисті амбіції.

Ми маємо добру співпрацю з усіма установами та організаціями на нашому терені. Особливо допоміжними є обі Церкви та Громада, які на сторінках Інформативних Вістей подають багато інформацій та рекляму про працю кооперативи. Це саме можна сказати і про українські радіопередачі.

При кооперативі зорганізовано, на взір Мельборну, забезпечену агенцію з відомою компанією Нью Зеленд Нешенел. В основному ми забезпечували доми та домашнє встаткування.

Дирекція Української Кред. Спільноти «Калина» в Перті. Зліва — сидять: Є. Росовський, М. Яремович (голова), С. Петровський, Стоять: Б. Микитюк, Д. Семенсон, Д. Меклін, В. Поповський, П. Гутей. Неприсутні: І. Шорш, Б. Вархомій, Ю. Коцюмбас.

ня. Перші позначки позитивної діяльності агенції нажаль не оправдалися, бо компанія підвищила премії і, в порівнянні до інших компаній, це не видержувало конкуренції. Треба надіятися, що це переходове явище і як нас запевняла дирекція компанії, ця справа вирівняється в недалекому майбутньому.

На Загальних Зборах, в дні 23.8.1981 р., ми вітали гостя з Мельборну — голову РУКА інж. Мирослава Болюха, який брав участь в наших нарадах та подав перспективи майбутнього росту та праці кооперативного сектора.

Звітування на тих зборах виявило, що кооператива вже почала нормально урядувати. Приміщення маємо в школі при Українській католицькій церкві і бюро відкрите кожної неділі, після Богослуження. «Калина» вже налічувала 201 членів

і мала 60 тис. депозитів і 2397 дол. чистого зиску. Перший раз уділено позичку на 24 тис. дол. та одержано чистий дохід з забезпечення домів на суму 580 доларів.

Шості Загальні Збори за 1982-83 роки, які відбулися в дні 7 серпня 1983 р. виявили певний зріст кооперативи.

«Калина» мала вже 232 члени. Уділовий капітал становить 2320 дол. Обов'язковий членський уділ виносить п'ять дводоларових паїв на суму 10 дол. Один член не може мати більше як одну п'яту уділів кооперативи, але має тільки один голос. Від уділів «Калина» не платить дивіденд, згідно закону нашого стейту.

На день 30.6.83 р. ощадності виносили 169.614 дол. З того речинцеві депозити виносили 81.060 дол., а 88.554 дол. на негайне виповідження. Активи виносили 183.088 дол. Із 115 депозиторів є 78 старше громадянство, а решта — це шкільна дівчата та молодь.

Загальне число позичковців було 15 і уділено позичок на суму 31.647 дол.

Загальний дохід виносив 24.029 дол., а чистий зиск був 6.066 дол., який призначено в цілости до резервного фонду. Крім цього кооператива дала дотації, подібно як і в минулому році, на наші громадські установи на суму 2050 дол.

На маргінесі вище поданих даних із 6-тих Загальних Зборів, належить дещо відмітити про можливість кращого росту кооперативи на нашому терені. Кооператива може мати 800 членів, але брак національної та громадської солідарности є найбільшою перешкодою на дорозі росту кооперативи. На жаль, найбільше тут не дописують інтелігенти, ті що мали б давати приклад. Багато з них, а ще гірше і деякі громадські установи (!) вкладають поважні суми грошей в чужих фінансових установах, на нижчих відсотках, чим в нашій кооперативі. Це непростиме і як тяжко є довести до відома і відомим нашим громадянам і нашим громадським установам, що вони діють проти загальних і особистих інтересів. Бо позичкові відсотки являються головним джерелом доходів, бо ми є в такому щасливому положенні, що в Зах. Австралії не платимо податку від позичкових відсотків.

Цими рядками хочу промовити до деяких земляків та громадських установ, що «Калина» — це наша рідна фінансова

установа. До цієї установи має йти наш тяжко запрацьований гріш, з якого відсотки мають служити кожному особисто та нашим національним інтересам.

Без фінансових вкладів до кооперації, позичкова діяльність була б неможливою. Майбутнє кожної кредитової кооперації залежить виключно від підтримки ширшої громади, віри в нашу рідну фінансову установу і до кооперативного проводу. Якщо ми виявимо такі принципи громадської практики, тоді можемо себе звати політичною еміграцією.

З повним признанням належить відмітити безінтересовну працю та посвяту наших молодих кооператорів, членів Дирекції, — пп.: С. Петровського, Є. Росовського і Б. Вархомія. Вони наші молоді професіонали і їхнє знання буде особливо помічним в дальших роках праці кооперації.

На закінчення ще належало б відмітити деякі дані про нашу кооперативу для майбутнього дослідника історії української кооперації в Австралії.

«Калину» засновано в дні 24 квітня 1977 р. Зареєстровано 6 лютого 1978 р. А офіційно кооператива почала працювати та урядувати 1 жовтня 1978 року.

Склад дирекції на каденцію 1983-84:

Мгр. Мирослав Яремович — голова, Ігор Шорш — заступник, Богдан Роман Микитюк — секретар, Едвард Росовський — скарбник, Степан Петровський — управитель, позичковий референт, Павло Гутей — організаційний референт, Дмитро Семенсон — помічник орг. референта, Володимир Петровський — член дирекції, Богдан Вархомій — помічник скарбника, Юрій Михайло Коцюмбас — член дирекції, п-і Дарія Меклен — протоколянт і помічник секретаря.

ГЕНЕЗА КООПЕРАТИВИ «ЄДНІСТЬ» — БРІЗБЕН

Спроби започаткувати кооперативний рух на терені Брізбену були в минулому. Потребу відчувалося від довшого часу. До більшого зусилля в тому відношенні прийшло в половині 1982 року, на звернення Ради Українських Кооператив Австралії (РУКА) і за підтримкою Управи Української Громади Квінсленду — Брізбен. Ініціативний Комітет, в складі інж. Р. Павлишина і п-ів О. Сухарського та С. Піскора, скликав Збори громадянства 20.6.1982 р., на яких було вирішено створити кредитову спілку під назвою «Єдність» і покликано Організаційний Комітет для реалізації цього рішення. До Комітету ввійшли, окрім ініціаторів, пп. П. Гупало та А. Жуківський.

Основуючі Збори Кооперативи «Єдність» відбулися 10.10.1982 року. На Зборах записався 61 член. Було прийнято статут, вибрано Дирекцію в складі 9 осіб і підписано 20-ма членами-основниками формальний документ-подання до Реєстратора Кооператив при Квінслендському уряді на реєстрацію «Єдности».

Не зважаючи на те, що статут було виготовлено за допомогою адвоката і він покривався рекомендованою урядом формою, на домагання Реєстратора було необхідним перевести в ньому не суттєві, але чисельні зміни. На Надзвичайних Зборах «Єдности», 23.1.1983, було прийнято статут в його змінній формі і з датою 4.2.1983 року Кооперативу «Єдність» було формально зареєстровано за державними вимогами стейту Квінсленд.

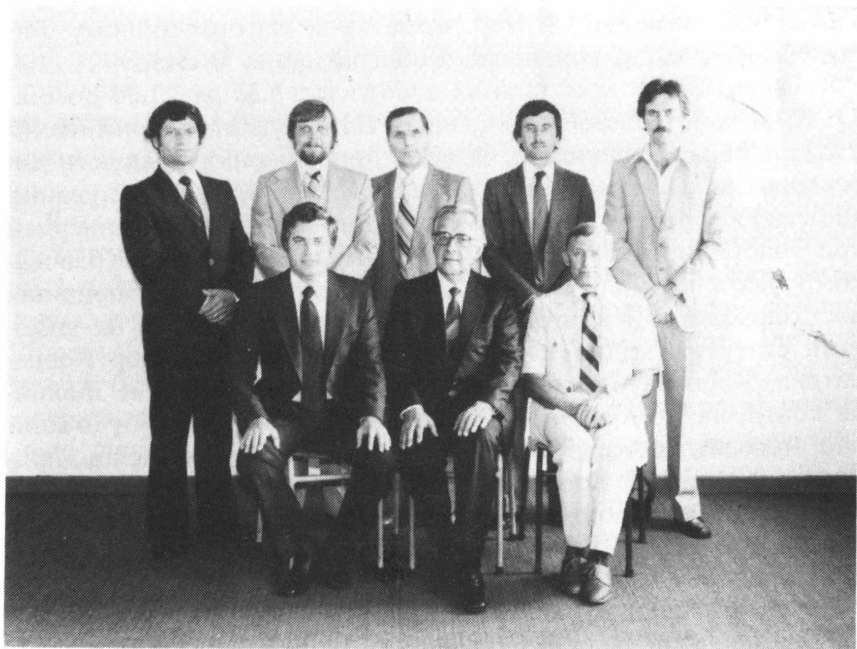
Склад дирекції

Після розподілу функцій, склад Дирекції устійнився як слідує: Голова Дирекції — інж. Роман Павлишин, Секретар — п. Петро Гупало, Скарбник — п. Стефан Піскор. Члени Дирек-

ції: п. Анатоль Жуківський, п. Олександр Сухарський, п. Франко Веприк, п. Михайло Піскор, п. Богдан Корнійчук, п-а Оля Кравченко.

На першому засіданні льосуванням призначено директорам час каденції від одного до трьох років. Відтепер на кожних Річних Зборах відбуватимуться вибори трьох директорів, так, що час урядування кожного директора буде тривати в майбутньому три роки.

Дня 15.6.1983 р., з уваги на виїзд з Брізбену, з Дирекції зрезигнував п. П. Струк і на його місце Дирекція кооптувала на засіданні 24.8.1983 р. нового члена, п. Михайла Піскора.

Дирекція Української Кред. Спілки «Єдність» в Брізбен.
Зліва — сидять: С. Піскор, інж. Р. Павлишин (голова), П. Гупало. Стоять: Ф. Веприк, А. Жуківський, О. Сухарський, П. Струк, Б. Корнійчук. Відсутня п-на О. Кравченко

Праця Дирекції

Дирекція відбуває кожномісячні засідання, на яких в деталях плянується і перевіряється працю Кооперативи. Перший період був призначений для реєстрації і влаштування нормального урядування. Обов'язок підготовки змін до статуту і урядові контакти в справі реєстрації взяв на себе Голова Дирекції. Влаштовано канцелярію Кооперативи в Укр. Нар. Домі в Брізбен, придбано сейф та необхідний інвентар, приладжено усі потрібні друки, щадничі книжечки, фірмові таблиці перед приміщенням, фірмовий папір і все необхідне для нормальної праці. Дня 19.3.1983 р. Кооператива почала діяти. Повідомлення поміщено в укр. пресі та в Інформаційному Листку УГК. Видано три числа Кооперативних Вістей.

Кооператива урядує кожної суботи від 8.30 до 11.00 до обіду. Крім того кожної неділі, після Богослужби, в приміщенні УКЦеркви на Вуллунгаба. В обох приміщеннях урядують директори пп. П. Гупало та С. Піскор. Деякий час урядування відбувалося також після Богослужби в УЦПА на Аннерлей при участі директорів: п. А. Жуківського та п.ни О. Кравченко. З уваги на мале зацікавлення, урядування було припинено. Діловодство і книговедення проводиться фахово за вимогами статуту і згідно з формою, яку одобрив Авдитор Кооперативи. Кооператива приймає ощадности на звичайне щадничеkonto, на 7.0 процентів. Гроші можна вибрати в будь-який час. Депозити понад 500 дол., на час, довший, як місяць, приносять тепер 11.5 процента. Термінові депозити, на суму не меншу як 10.000 дол., приймаються на означений час, не менше, як три місяці, на 13.0 процентів. В кожному випадку висота проценту вища, як у банках.

За рекомендацією минулих Загальних Зборів, Кооператива в основному не випозичала грошей, за виїмком двох, порівняльно незначних, особистих позичок в сумі 2.500 дол. і 500 дол. В цьому відношенні буде до Загальних Зборів окрема пропозиція Дирекції.

Важливою послугою Кооперативи для членів-уділовців і громадян були поради, які члени дирекції давали зацікавленим підчас урядування. Тут входять такі справи як податок, пенсія, асекюрація, завіщання тощо.

Банкові трансакції Кооператива «Єдність» переводить за допомогою банку «Вестпек». Гроші депонуються в банках або фінансових інституціях, які мають державну гарантію. В той спосіб виключається будь-який ризик зі сторони «Єдності» та її членів-депозиторів.

Організаційні зв'язки і допомога ззовні

Рада Українських Кооператив в Австралії (РУКА) прийшла з великою моральною і матеріальною допомогою. На Збори громадянства 20.6.1982 р. прибув заст. голови РУКА п. Ільків з Сіднею. РУКА допомогла «Єдності» друками і оплатила кошти щадничих книжечок, оголошень в пресі, фірмових бланків, тощо. Від РУКА дістали ми більшу кількість реклямових шкільних зошитів з емблемами всіх укр. Кооператив на терені Австралії. Їх було роздано для шкіл і обох молодечих організацій. «Єдність» стала членом РУКА і голова Дирекції увійшов у склад Екзекутиви РУКА.

Українська Громада Квінсленду (УГК - Брізбен) уможливила існування Кооперативи всебічною допомогою в організуванні і далшій праці «Єдності». Приміщення Укр. Нар. Дому вживалося безкоштовно для Загальних Зборів і для засідань Дирекції. Тут приміщається канцелярія «Єдності», дотепер також безкоштовно, хоч в майбутньому, і в міру того, як Кооператива ставатиме фінансово на ноги, буде окремо розглянено справу грошової винагороди за вживання приміщення.

Парафіяльні Ради і священники церков обох віровизнань на нашому терені стали назустріч праці «Єдності». Церковне приміщення УКЦеркви св. Покрови продовжується вживати для потреб кожнонедільного урядування членів Дирекції після закінчення Богослужби.

Квінсландська Ліга Кооператив стала з допомогою «Єдності» своїми порадами та інформаціями. Її менажер брав участь в одному засіданні Дирекції, а окремі члени Дирекції засягали поради в бюро Ліги. Хоч «Єдність» не стала формально членом Ліги з уваги на пов'язані з тим кошти, використовується можливість депонувати в Лізі гроші тоді, коли в даний час Ліга дає найкращий доступний нам процент на грошовому ринку.

Досягнення. Сучасний стан. Перспективи.

Кооператива «Єдність» успішно перейшла стадію своєї організації, здобула державну реєстрацію, влаштувала канцелярію і розгорнула нормальну працю. Кооператива придбала 64 членів-уділовців і 104 депозитори. За останніх 6 місяців урядування Кооперативи, на контах депозиторів було зложено суму поверх 300.000 доларів.

Як це видно зі звіту Авдитора, діловодство і книговедення Кооперативи є повністю в задовільному, можна сказати, взірцевому стані. На засіданні Дирекції Авдитор заявив, що не сподівався, що наша Кооператива матиме такі швидкі успіхи. «Єдність» під кінець минулого фінансового року мала недобір в сумі 565 дол., який покрито уділами членів. Під ту пору, півроку від початку урядування, ми покрили весь недобір і перейшли на чистий прибуток, не зважаючи на те, що положення на грошовому ринку не є корисне, а наших процентів ми не знижували досі. Головною причиною успіху була підтримка значної частини нашого громадянства, як також і те, що Дирекція працювала безкоштовно і не було витрат за приміщенням.

Я висловлююся з признанням про працю Дирекції в цілому, а зокрема директорів, які працювали кожної суботи ранком і кожної неділі після Богослужби, панів П. Гупала та С. Піскора. Вони, теж з активною співучастю п. А. Жуківського, турбувалися справами банкових і грошових трансакцій.

Я вірю в те, що Кооператива «Єдність» зробила добрий початок, що за короткий час доказала свою спроможність до успішної праці і повністю заслужила на довір'я і підтримку найширших кругів нашого громадянства. Кооперативний рух української еміграції вже тепер відіграє велику роль і розпоряджає майном вартості багатьох мільйонів доларів. Ми останні прилучилися до великої і здорової кооперативної родини на терені Австралії. Закликаю цю частину нашої спільноти, яка з вичікуванням стояла осторонь, вступити в ряди членів «Єдності» і включитися в її працю для особистої користі і для спільного добра української спільноти в цілому.

ІНФОРМАЦІЇ З СТОРІНОК «КООПЕРАТИВНИХ ВІСТЕЙ» УКС «ЄДНІСТЬ»

Цілі та завдання

В основному Кредитова Спілка «Єдність» має діяти на користь своїх членів. Її завданням є приймати ощадності від членів на можливо найкращих для членів умовах та уділяти позички з призначених на ту ціль фондів.

Рівночасно Кооператива-Спілка «Єдність» має ширше завдання служити українській спільноті у Квінсленді в цілому. Вона є незалежною установою, яка буде шукати співпрацю з усіма діючими на нашому терені громадськими та молодечими організаціями. Назву «Єдність» було вибрано як символ тієї ролі, яку Кооператива має сповняти на нашому терені.

Членство

Членом «Єдності» може стати кожна особа замешкала в Квінсленді, яка закінчила 18 років життя і є українського роду або належить до української спільноти. Членами української спільноти вважаються ті, хто є членом будь котрої організації, яка належить до Союзу Українських Організацій Австралії (СУОА) та їхні родини.

Як складати ощадності?

Ставши членом, можете відкрити в «Єдності»konto для себе особисто або спільно о одною або більше особами, з домовленням, кого уповноважується вибирати гроші. Ви також можете відкритиkonto для малолітніх дітей, стаючи їх поручителями (трасті). Вам буде видано книжечку, як у кожному банку.

Позички

Згідно з рішенням Загальних Зборів від 18.9.1983 р., Кооператива приступає до уділювання позичок. За статутом позички до 25.000 дол. забезпечуються заставою майна (моргедж). Уділяються також особисті позички, за окремою гарантією, до висоти 10.000 дол. Умови позичок для членів догідніші, як у будь якому банку.

Ощадності

Звичайнеkonto 7 процент — можна складати будь-яку суму і вибирати гроші будь-коли.

Інвестиційнеkonto — 10.25 процента, не менше 500 дол., речинець не менше одного місяця.

Терміновеkonto понад 10.000 дол., не менше трьох місяців.

СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ «ДНІСТЕР»

Мельборнська кредитова кооператива «Дністер» належить до найстарших і найбагатших кооператив, майном та історією, в Австралії. На протязі 25 років ця установа може гордитися не тільки матеріальними успіхами, але й морально-громадськими здобутками.

Історія «Дністра» в початках подібна до історій сусідних кооператив в Аделаїді та Сіднею. Її постанови та дальша історія — це ініціатива та зусилля горстки ентузіастів, що привезли кооперативну ідею та досвід ще з краю.

І коли в перших роках поселення, ми, з притаманним організаційним хистом, почали організовувати наш многогранний громадський сектор, то в ньому не передбачено і не звернено належної уваги економічно-фінансовій ділянці.

Творилися та поставали організації, товариства, куповано доми, будовано церкви; все це із жертвенних збірок патріотичної частини громадянства.

Але потреба кредитових кооператив, власних фінансових інституцій для українців-поселенців, в тих часах була невідкладною життєвою konieczністю. Брак житлових будинків, і потреба наздігнати життєвий стандарт в країні поселення, просто напрошували організувати власну кооперативу.

Від Братської каси до кооперативи

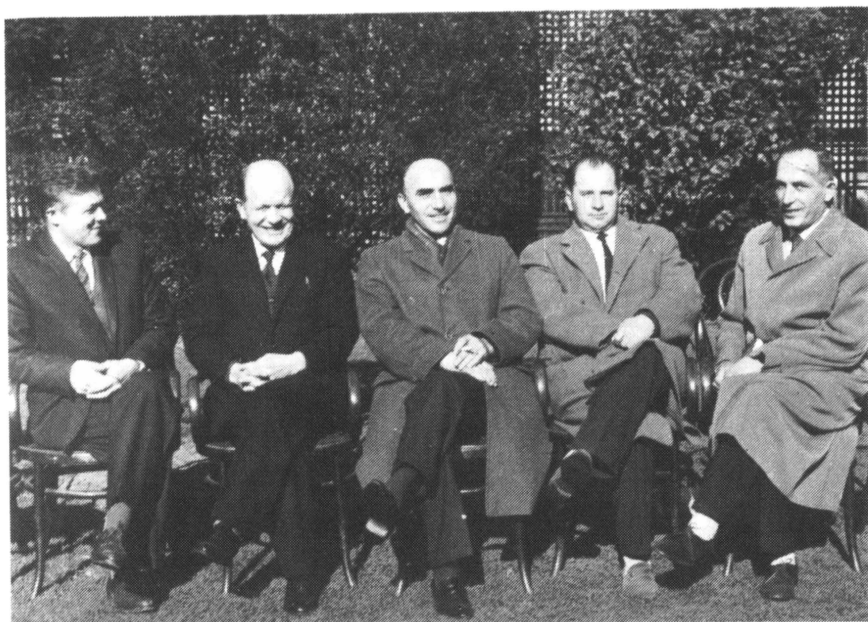
Перша думка організації якоїсь допомогово-харитативної організації (як тоді популярно висловлювались «Самопоміч») виникла в кругах Українського католицького братства св. Верх. Апп. Петра і Павла в Мельборні. Автором цієї ініціативи був бл. п. mgr. Мирослав Ліщинський; головою братства в тому часі був бл. п. інж. Ілля Яворський. Їм обом треба завдячувати постанови Братської позичкової каси «Самопоміч» в 1951 р.

На протязі дальших 7-ми років, «Самопоміч» не виявила да-

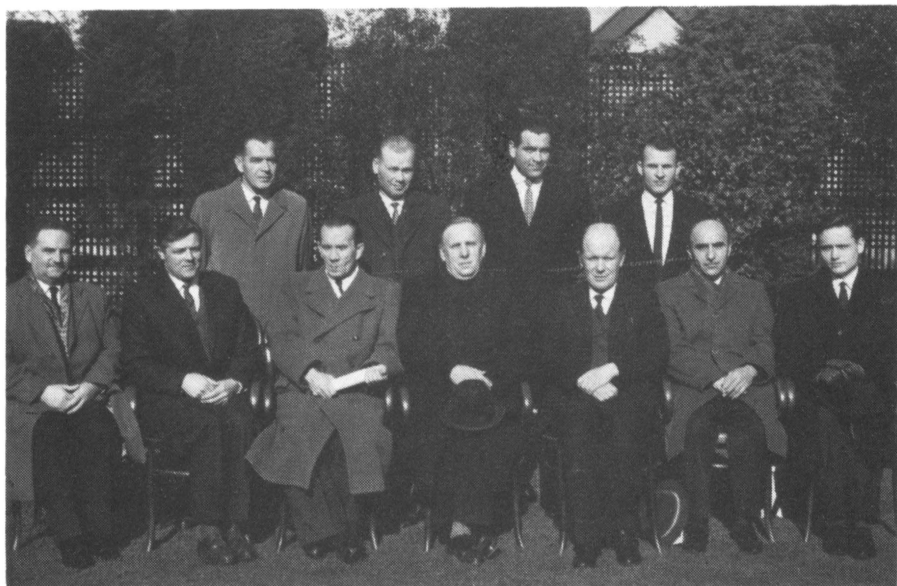
льшої особливої діяльності та росту. Братська каса тут і там уділяла невеликі позички, збирала, головню під церквою, ощадності з початкових заробітних платень і не було змоги розвинутися в поважнішу установу. Врешті Австралія не мала особливої тоді ще кооперативної традиції, бо перший кооперативний закон появився щойно в 1953 році.

Деякі активісти «Самопомочі» почали роздумувати над переведенням Братської каси на статутову і урядово реєстровану фінансову інституцію, у формі кредитової кооперативи.

Повніше ця думка оформилася на Річних загальних зборах каси в 1958 році. На тих зборах обрано Ініціативний комітет в складі: бл.л. о. М. Мельник, бл.л. М. Ліщинський (голова), О. Венгринович, В. Пташник, Ю. Венгльовський, М. Тройнар і В. Фокшан.

1959 р. Організаційний Комітет Укр. Кред. Кооп. «Дністер»; від ліва: О. Венгринович, М. Ліщинський, М. Тройнар, Ю. Венгльовський, В. Фокшан.

Кооперативні діячі в початкових роках існування «Дністра». Б. Назар, О. Венгринович, бл. п. В. Білінський, бл. п. о. М. Мельник, М. Ліщинський, М. Тройнар, О. Булка; стоять: М. Куціль, О. Матіяш, І. Соколовський, Я. Кутний.

Члени того комітету на протязі року провели підготовчу діяльність та визначено дату на Основуючі загальні збори нової кооперативи в дні 23 серпня 1959 року.

Предсідником тих зборів був бл.п. Микола Осідач, а секретарював Володимир Пташник. З протоколу тих зборів відмічаємо, що присутніх основників було 32 особи, прийнято назву «Дністер» і що помічними в тих початках були два представники австралійської централі кооператив, які дали багато порад та правної допомоги, головню з статутом. Збори прийняли тоді спонзорство українського католицького пароха, яким тоді був ще о. др. Іван Прашко. Але кооператива статутowo і організаційно була оформлена як всегромадська фінансова інституція.

В склад першої дирекції обрано: М. Ліщинський — голова, члени: Т. Яськевич, О. Венгринович, Б. Тарнавський, В. Петрикєвич і М. Тройнар. Секретаром і книговодом в тому першому році був В. Пташник.

Від хати до хати...

Початкові роки діяльності кооперативи були дуже тяжкі. Недовір'я громадянства, брак розуміння ролі і завдання кооперативи, а з тим, паралельно, і брак фінансів. Ситуація де-що покращала як Апостольський Екзархат і Католицьке Братство вложили до «Дністра» 4.000 фунтів. Та сума в тих часах мала значіння і тими грішми можна було розпочати поважні кредитові позичкові операції.

Це зробило так потрібний престижевий розголос кооперативі, почали голоситися позичковці, треба було обмежувати позички.

Але урядування все ще було дуже на аматорському поземі. Книговод працював вечорами, після праці вдома, дирекція сходилася по хатах у панів В. Фокшана, О. Венгриновича, а особливо помічним в тих часах було бюро та крамниця Висилкової книгарні В. Фокшана, яка якийсь час була фактично офіційним осідком кооперативи.

В 1961 році вже виринула потреба мати частинного урядовця і тоді затруєнено мгр-а Б. Назара як секретаря, а функції книговода надальше залишене за п. В. Пташником. А вже в 1966 році кооператива переходить на частинне урядування, винаймаючи окрему кімнату для свого бюра в Народному Домі в Ессендоні.

Переломовий момент

Таким було купно власного будинку, при Мт. Александер Роуд в Ессендоні у 1966 р. Сам будинок не був вповні вистарчаючим для нормального урядування, але дурекція перебувала та пристосувала його для задовільного урядування на тодішні вимоги.

Купно будинку мало подвійне значіння. Перше, що з переходом до власного бюра відкрито повноденне урядування, так необхідне для заспокоєння зростаючих вимог та обслуги членства кооперативи.

Друге важливе значіння виявилось повністю щойно в дальших роках і це особливоше можемо оцінити сьогодні, в час писання цих рядків. Цей непоказний склепок, згодом перебудований і прилично оформлений, знаходиться в центрі осід-

Дирекція і працівники кооператив «Дністер» і «Поступ» 1971/72: Зліва-сидять: М. Ліщинський, А. Мацібурко (Джілонг), О. Венгринович (голова дирекції), А. Павук (секретар «Поступ»), О. Булка (правний радник); стоять: Я. Кутний, В. Пташник (менеджер бюро), Б. Хамчук, М. Тройнар (секретар (Дністер), В. Литвин, С. Радіон, Х. Пилип'як, О. Матіяш.

ку нашого поселення в Мельборні, в незвичайно догідному місці, з доїздом, витідним простором і в дуже популярній ділянці. В добавок, із ростом кооперативи і за розшуком більшого приміщення, ми закуповували сусідні будинки, аж врешті прийшла нагода купити велику площу в сусідстві, на якій зараз побудований кооперативний будинок. Про кооперативний будинок пишеться в іншому місці; тут варто б відмітити тільки, що місце є ідеальне і це одна із заporук оптимістичного майбутнього наших кооператив.

Всесторонній ріст

Дуже скоро треба було поширяти бюро в закупленому будинку. Збільшився персонал, росли депозити, а з цим і запобігання на позички.

В 1966 році засновано відділ в Джілонгу, а на протязі коротких років постали агенції в більших скупченнях українців великого Мельборну: Нобл Парку, Саншайні, Ст. Албансі і Марибирнонгу. Дуже успішними виявилися недільні збори грошей після Богослужень біля церков. Особливим успіхом втішається збірка біля Укр. Кат. Катебри в Норт Мельборні і останньо біля Катедр. храму Св. Покрови УПЦА в Ессендоні. Таким чином члени кооперативи мають змогу користуватися послугами сім днів на тиждень і навіть пізними вечорами, бо останньо почала урядувати ще агенція в канцелярії Нар. Дому УГВ.

Останніми роками посилено зусилля на інформативно-пропагандивну акцію. Практиковано ширші сходи́ни з членством по передмістях Мельборну та в Джілонгу. Звернено увагу на молодечі організації і шкільну молодь. Кооперативи придбали шкільне приладдя (олівці, лінійки, календарці, зошити тощо)

Працівники і мужі довіря — Відділ Джілонг; зліва: О. Стависька, М. Камінський, М. Балацька, І. Стависька, Р. Любченко

та щадничі скарбонки. Організовано конкурс серед молоді на задачі та пропагандивні рисунки з кооперативною тематикою. Висилано обіжники та інформативні листки, головно з Різдвяними побажаннями. Таким чином українське кооперативне слово, та вістки з діяльності кооператив, мали безпосередній доступ до членства.

Члени виявили більше зацікавлення працею кооперативи, доказом чого є участь у загальних зборах. Останніми роками присутність на загальних зборах зросла до 300-350 осіб. На дальшому місці таблиці наявно виявляють зріст кооперативи з кожним роком.

Для добра і користей членів

На протязі 25-літнього існування «Дністер» додержується основної кооперативної засади: служіння для добра своїх членів. Останні користувалися найкращими відсотками на депозитах і позичках, дуже часто у відношенні до позичок це були найкращі передумови у відношенні до всієї Австралії. Члени щадили на відсотках, на лишньому бюрократичному зволіканні та формальностях, дуже часто були звільнені від спеціальних передумов, які зобов'язували всі інші фінансові установи та банки.

А вже найбільше користувалось тут наше молодше покоління позичками для купівлі домів та влаштування своїх домів; в багатьох випадках вони б мали труднощі одержати позички в інших установах. Подібно «Дністер» кожночасно приходив з поміччю найновішим поселенцям, нашим братам з Югославії, Польщі чи інших країн.

В політиці «Дністра» завжди переважав інтерес членства, а не фінансовий зиск.

Але чи ненайбільшим досягненням кооперативи, якщо йдеться про привілеї членів, було створення т.зв. Допомогового (Харитативного) Фонду, що його фінанси творить чверть відсотка з кожної позички. Фондом цим заряджує дирекція і вживання його регулює окремий правильник, затверджений також регістраром.

З цього фонду дирекція має право виплачувати одноразові допомоги у випадку хвороби чи іншого нещастя члена, одноразові дотації на новонароджені діти, легальні тестаменти,

похоронні витрати або на позички на дуже низьких і догідних умовах.

На протязі років багато членів користувались у нагалих потребах і цей фонд неодноразово врятував багатьох в складних і невідрадних ситуаціях. Такий фонд є своєрідним унікатом і не зустрічається в інших кооперативах.

Розрібка кооперативної діяльності

В кредитовій діяльності дуже скоро виявилось, що в початкових умовах та статуткових обмеженнях не було змоги повністю збувати готівку позичками чи задовільняти позичками вимоги членства. Тому створено спершу торговельну кооперативу «Поступ», а через декілька років пізніше ще будівельну кооперативу «Одеса». Обі вони мали завдання: інвестувати надвишку капіталу з «Дністра» і задовільняти довгочеченцеві та більші суми позичок (100.000 дол. на члена).

Обі кооперативи були створені не тільки в порозумінні, але і на пораду регістрара, з одною передумовою: — дирекція кооперативи «Дністер» мусить мати всецілу контролю над фінансами та політикою обох дальше згаданих кооператив. У висліді практично ця сама дирекція є для кооператив «Дністер» і «Одеса», а в «Поступі» «Дністер» має 4 своїх директорів із 7-членного складу.

Коли в «Дністрі» членство є виключно для українців, то в других двох кооперативах членами можуть бути чужинці, яких права та привілеї є чітко визначені статутом. І наша внутрішня кооперативна політика завжди змагала до цього, щоб за «Дністром» закріпити передову та матірню ролю як української кредитової установи. Таку політику може забезпечити тільки такий самий склад дирекцій для всіх кооператив.

Але кредитова діяльність сама себе не оправдувала, якщо ми робимо намагання зберегти український капітал в українських руках. Слідкуючи якими каналами втікає український тяжко запрацьований гріш, почали організовуватися нові ділянки на кооперативній базі, які в основі стали базою діяльності торговельної кооперативи «Поступ»

Спершу організовано забезпеченеву агенцію зі всіма родами забезпечень, зробивши договір з однією з найбільших і традиційних забезпечених компаній в Австралії. Дальше ор-

Дирекція «Дністра» 1975 р.: зліва сидять: С. Радіон, мгр. М. Ліщинський — голова, О. Матіяш; стоять: Я. Волощук, С. Лисенко, Я. Кутний.

ганізовано власну крамницю, а разом з нею і висилку посилок в Україну і за океан. І, врешті, останньо організувалось подорожнє бюро.

Поширення такої діяльності вимагає також вдержування постійних зовнішніх зв'язків, не тільки з урядовими кругами, але й з бізнесовими. «Дністер» стає членом австралійської централі кредитових кооператив, відбуває зустрічі дирекції з представниками різних установ, державним реєстраром і всюди успішно здає іспит як престижева українська фінансова інституція.

І коли одного дня перед нами стало питання розв'язки власного приміщення і ми відважилися на максимальну розв'язку, трудом і фінансами, то тільки здорова і успішна фінансова господарка допомогла побороти всі перешкоди і одержати дозвіл і схвалення на будову.

Не тільки для добра членів

Ми згадували вище, що «Дністер» додержувався завжди за-сади служити своїм членам. Але в дальшому, друге основне завдання нашої кооперативи — є служити ширшим громадським інтересам. Із чистого зиску кооперативи мають користуватися основні громадські формації.

Але «Дністер» завжди наголошував і вимагав, щоб це було обостороннім зобов'язанням. Що ширша наша громада і спільнота мусять зрозуміти, що спілкування з українською кооперативою — це виказка національної свідомости, громадської дисципліни і солідарности.

«Дністер» завжди мав добрий відгомін і співпрацю від Українських Церкв, Української Громади Вікторії, молодечих організацій, шкільництва. Це є на сьогодні чотири основні сектори, яким «Дністер» кожного року платив більші дотації; цілий ряд інших громадських установ користувався меншими дотаціями. В загальному можна сказати, що українські кооперативи останніми роками виплачували біля 70 тис. дол. річно на громадсько-національні цілі.

Ширша кооперативна настанова

Кооперативний актив у Мельборні зрозумів, що ми маємо за собою багато втрачених років, що кооперативна ідея не закріпилася серед ширшої громади в Австралії, що є ще багато місця на поправу і нову ініціативу.

Якоюсь міркою належало б популяризувати кооперативну ідею, мати власні сторінки для розрібки та інформації кооперативної діяльності в Австралії. І таким чином дирекція «Дністра» покликала до життя власний кооперативний орган — «Кооперативне Слово». Це був кварталник, як писалося на титульній сторінці — «Журнал господарсько-кооперативної і громадської думки в Австралії». Перше число появилось з датою 1 червня 1975 р. Редактором того журналу був Мирослав Болух.

В першому числі «Кооперативного Слова», в передовиці, писалося про потребу організаційного завершення кооперативної громади в Австралії: «Кооперативний сектор в нашому ор-

ганізованому житті являється самотнім, що не має організаційного крайового завершення. Коли б у нас дійшло до створення якогось координаційного тіла, назвімо умовно «Союзом Кооператив», то це мало б не тільки корисне практичне, але й престижеве значіння.

Дирекція кооперативи «Дністер» виявила таку ініціативу і взяла на себе організацію і підготовку до скликання першого кооперативного з'їзду українських кооператив в Австралії. З'їзд відбувся в Мельбурні, в днях 24-25 січня 1975 р. «Дністер» був господарем з'їзду, жертвував початкові фінанси на працю кооперативної централі і згодом віддав свій кварталник «Кооперативне Слово» як офіційний орган Раді Українських Кооператив Австралії.

1979/80. Працівники бюро «Дністер» — «Поступ»: зліва сидять: А. Павук, З. Когут, Н. Венгльовська, С. Вашенко; стоять: Г. Майка, М. Тройнар, П. Дідик, В. Пташник, М. Моравський, С. Корінь, А. Старек.

Збірне зусилля

«Дністер» — це перша кооператива в Австралії, що дочекалася срібного ювілею. Своє 25-ліття «Дністер» святкуватиме в новому будинку. Це найкращий подарунок, який кооператива могла очікувати з срібним ювілеєм.

Бюро «Дністра» 1984: зліва сидять: А. Старек, О. Гарасимчук, С. Вашенко, Г. Майка; стоять: С. Корінь, М. Костюк, М. Моравський (менеджер), П. Дідик, М. Тройнар (секретар).

Від скромного приміщення у Висилковій книгарні до власного Кооперативного центру — це довгий 25-літній шлях, заповнений послідовною працею, плянуваннями, несподіванками; однаково людськими зусиллями і пристрастями. Але кожочасний провід завжди подбав, що в цьому змаганні перемогало загальне-українське, а не особисто-людське добро.

Сьогоднішнє наше кооперативне надбання — це в першу чергу сума зусилля цілого ряду людей. Це вислід посвяти і послідовності ідейної української людини. Срібний ювілей і Кооперативний центр святкуємо всією кооперативною родиною в Мельборні, бо кожний тут якоюсь мірою є співучасником цього досягнення.

Не можна не поминути тих, які на протязі довгих років були відповідальними та очолювали кооперативний рух у Вікторії. Головами дирекцій на протязі 25 років були:

бл.п. Мирослав Ліщинський — 1959-60; 1962-64; 1973-77,

Дирекція «Дністра» 1983/4 в час побудови Кооп. Дому: зліва сидять: Б. Тарнавський, М. Болюх (голова), А. Березнюк; стоять: Я. Кутний, М. Поварчук, Д. Моравський, Я. Волощук.

Оріон Венгринович — 1961-62; 1970-72,

Олег Р. Булка — 1964-1970,

Мирослав Болюх — 1977-1984.

Бл.п. Мирослав Ліщинський був рекордовим членом всіх дирекцій на протязі 20 років. Він був початковим організатором та ініціатором кооперативного життя в Мельборні, використовував усі нагоди для пропагування та закріплення кооперативної ідеї. Оріон Венгринович, крім головства в «Дністрі», був багато років головою торговельної кооперативи «Поступ» та ініціював нові ділянки праці. Олег Булка — це не тільки колишній голова дирекції, але постійний правний радник. Він був архітектором нашої кооперативної структури та організатором торговельної і будівельної кооператив. Багато справ статутово-правних формувалися та пристосовувалися через нього до здорового росту кооперативи.

Окремо належить відмітити дуже прихильну і активну поставу Спонзора, Преосв. Владики Кир Івана Прашка. Ця моральна підтримка багато причинилася до довір'я серед ширших кіл громадянства.

Важним є, що всі ми розцінювали нашу кооперативу «Дністер» як всегромадську фінансову установу. Навіть тоді, як на форумі кооперативи появлялися відосередочні чи особисті тенденції, то вони ніколи не загрожували встановленій структурі та природі «Дністра»; він впевнено плив тривким руслом.

Щасти Боже на дорозі до Золотого Ювілею...

ЧЛЕНИ ДИРЕКЦІЙ КООП. «ДНІСТЕР» ЗА ЧАС ІСНУВАННЯ

Березнюк А. — 1973—84,
бл.п. Білинський В. — 1959—60,
Болух М. — 1976—84,
Булка О. — 1960—72,
Венгльовський Ю. — 1960—61,
Венгринович О. — 1959—62; 1969—73,
Волощук Я. — 1972—84,
бл.п. Коцюмбас В. — 1962—64; 1965—67,
Кутний Я. — 1962—84,
Куціль М. — 1962—68,
Лисенко С. — 1973—77,
бл.п. Ліщинський М. — 1959—1979,
Матіяш О. — 1962—1978,
Моравський Д. — 1979—84,
Моравський М. — 1977—79,
Назар Б. — 1961—63,
бл.п. Петрикевич В. — 1959—61,
Поварчук М. — 1978—84,
Радіон С. — 1968—76,
Соколовський І. — 1963—65,
Стельмахів В. — 1962—64,
Тарнавський Б. — 1959—61; 1979—84,
Тройнар М. — 1959—63; 1965—71,
Хамчук Б. — 1970—73,
Яськевич Т. — 1959—61.

КООПЕРАТИВА «ДНІСТЕР» В ЦИФРАХ ЗА 25 РОКІВ

рік	члени	депозити	позички	активи
1960	109	7913	8190	9373
1961	202	41510	36562	44862
1962	333	60756	60920	66844
1963	484	85562	86470	94008
1964	590	130978	127374	142168
1965	689	192284	175552	206450
1966	807	262642	260294	382840
1967	856	389650	393141	411920
1968	917	497188	497605	523658
1969	977	739087	729871	769694
1970	1068	1016744	983024	1055396
1971	1247	1342594	1223229	1393501
1972	1433	1737973	1738373	1809061
1973	1594	2379582	2206824	2466163
1974	1808	3142556	2962969	3250730
1975	1959	3764222	3403854	3901546
1976	2134	4428743	4057368	4570397
1977	2307	5163625	4771227	5337983
1978	2482	5689754	5091274	5889820
1979	2639	7023616	6125778	7251979
1980	2809	8320306	7088816	8597775
1981	2931	9299224	7989878	9710612
1982	3050	11222516	9234317	11859049
1983	3144	13290534	10005289	14115935
1.4.84	3209	15195512	10235205	16889384

КООПЕРАТИВНИЙ ДІМ В МЕЛЬБОРНІ

Економічний стан в Австралії в останніх роках довів до незвичайно посиленої конкуренції між фінансовими установами. Цю конкуренцію, за людський гріш, зумовили радикальні технологічні зміни та більш професійний підхід установ до своїх клієнтів.

Мимо гарних дотеперішніх успіхів, наша кооператива «Дністер» не була готовою до цих змін, а передовсім на це не дозволяло наше скромне приміщення, яке вже давне переросло наші спроможності. Тому вже від 1980 року дирекція робила основну застанову та переоцінку існуючої ситуації і з перспективи на майбутнє дійшла до переконання, що належить робити заходи про відповідні нові приміщення.

Перед дирекцією були три можливості:

- а) відремонтувати існуючі приміщення;
- б) збудувати існуючі приміщення і на їх місце збудувати нові;
- в) купити або збудувати новий будинок.

При основній застанові виявилось, що перші дві можливості не були ідеальною розв'язкою і не оправдували б вложений коштів. Тому дирекція вирішила шукати за ділянкою землі, маючи на увазі близьку віддал від існуючого осідку.

Прийшлося ангажуватися три рази на ліцитаціях великих ділянок землі. В 1981 р. дирекція щасливо закупила велику площу, колишню бензинову станцію (27 000 кв. футів), майже в межу існуючих кооперативних приміщень. Кращої розв'язки питання не можна було собі бажати. Це купно, ще з додатковою ділянкою землі, коштувало нашу кооперативу 273.043 дол. (включаючи легальні кошти і податки).

В порозумінні з легальними і будівельними фахівцями, дирекція розглядала всі можливості та наші спроможності над проектом будови кооперативного центру. І вже на самому початку, дирекція керувалася такими напрямними:

1. Використати максимально площу під будову пристиглого будинку в рамках встановленого бюджету.
2. Будинок має розв'язати проблему незадовільного коопе-

ративного приміщення (маючи на увазі всі три кооперативи), не тільки під сучасну пору, але й з перспективи дальших років.

3. В новому будинку належить примістити модерне влаштування та найновішу бюрову технологію, які мали б забезпечити справне урядування та дати всі вигоди для членів і клієнтів.

4. Поширити фінансову базу кооперативи у формі винайму просторих та модерних приміщень для професіоналів та підприємств.

Після дуже основного і уважного плянування і переговорів з різними будівельними фірмами та адвокатами, прийнято плян будови і бюджет. Первісний плян передбачав лише одноповерховий будинок, з паркуванням авт під будинком. Але після дальших роздумів і у висліді оптимістичних оцінок фахівців, зроблено певні модифікації для затвердження вже плянів (дах та скріплення фундаментів), які давали можливості добудувати в майбутньому ще один поверх.

Але дуже скоро прийшлося приймати ще й третє рішення. Дирекція не мала сумніву, що найкраще було б будувати зразу двоповерховий будинок, на що треба було мати дозвіл від реєстрара. В початковій стадії нашого плянування, активи кооперативи не були вистарчаючими та оправдуючими на такі кошти будови. Але нам знову пощастило. На протязі 6-ти місяців «Дністер» виявив поважний зріст, збільшив свої активи і дирекція, використавши це, внесла формальне прохання до реєстрара про будову додаткового поверху. У висліді наших переговорів, візит урядовців реєстрара, ми добилися затвердження змін плянів будови та дозволу від реєстрара.

Бюро реєстрара дуже уважно слідкувало в початковій стадії за будовою, фінансовою політикою і кожночасним фінансовим станом «Дністра». В цьому відношенні на сьогодні «Дністер» себе оправдав і ми маємо тільки вислови признання з сторони урядових кругів.

В початковій стадії плянування дирекція покликала будівельний комітет, який мав дорадчий характер для дирекції «Дністра», для опрацювання загальних напрямних будови. В склад того комітету входили: голова дирекції «Дністра», голова дирекції «Поступу», правний дорадник «Дністра», керівник бюро наших кооператив та на базі «парт тайм» інж. В. Рудевич

в полагоджуванні всіх адміністративно-плянувальних справ з будовою, поскільки це не було б під силу повністю виконувати провідові бюро.

Але у всіх справах, пов'язаних з будовою, виключне рішальне слово мала дирекція кооперативи «Дністер», як: пляни будови, вибір матеріалів, устаткування, викінчення тощо. Щоденний зв'язок з будівничим мали керівник бюро М. Моравський і інж. В. Рудевич; керівник бюро давав дирекції періодичні звіти чи інформації і у випадку потреби представляв справи для вирішення. В зустрічах з будівничими брали ще активну участь голова дирекції, господарчий та організаційні референти.

На сьогодні, двоповерховий будинок має:

- а) 3500 кв. метрів на винайм;
- б) 800 кв. метрів для кооперативних бюр («Дністер», «Одеса» і «Поступ»), а даліше крамниця, подорожнє бюро і забезпечена агенція;

- в) площу для паркування 65 авт, в більшості під будинком.

Тут належить ще додати, що в наших бюрових приміщеннях буде модерне влаштування, компюторська система і простірні приміщення, які з одної сторони уможливають фахову і справну обслугову, а з другої сторони це буде великою вигодою для нашого членства.

Закуп землі (273043 дол.) і бюджет будови (2.039.700 дол.) становлять суму 2.312.743 дол. В часі писання цієї статті, будинок ще не є повністю викінчений і треба сподіватися, що кошти будови перевищать первісний бюджет із-за таких причин:

- а) зміни та добавлення в часі будови та вибір кращої якості деяких викінчень, головню в кооперативній частині;
- б) підвищення урядових податків на матеріали і товари;
- в) підвищення цін та платень.

В кінцевому висліді, кооперативний центр є престижовим будинком, не лише виглядом, але і якістю. Сьогодні він належить до найбільш популярних будинків Ессендону і в догідному та вибраному місці. І тому не диво, що він вже тепер, ще перед закінченням, притягає урядові департаменти та відомі фірми, які бажають винаймити та забезпечити собі місце на свої бюро.

Контракт винайму забезпечує, крім встановленої чи домов-

леної ренти, ще пропорційну частину всіх видатків пов'язаних з будинком, як податки, асекюрацію, електрику, чищення.

На підставі теперішніх цін і наших підрахунків, кооператива в першому році повинна одержати приблизно 300.000 дол. річно, якщо всі частини будуть винаймлені на протязі цього року. Це означає, що інвестиція кооперативи на суму приблизно 2.5 міль. дол. є оправдана.

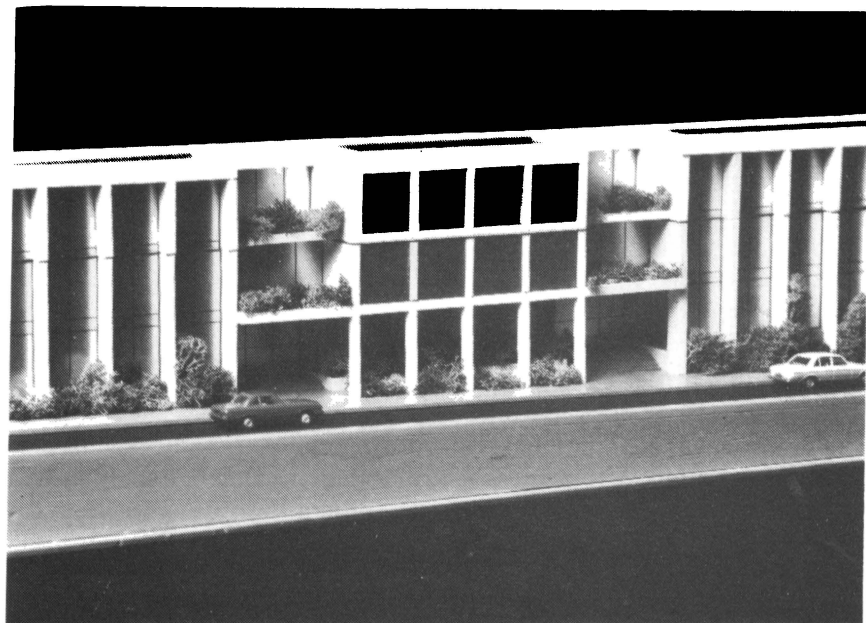
Це правда, що в часі будови зиски кооперативи були меншими, бо ми вкладали гроші в будову, а доходу з будинку ще не було. Але на довшу мету, ця інвестиція представляє собою солідну та стабільну інвестицію наших членів.

І ще один дуже важливий позитив в будові цього кооперативного дому. Він збудований за власні фонди, без позичок, а при тому задержано 5 існуючих старих будинків (з яких три вживають покищо наші кооперативи, а два винаймаються чужинцям). Після переходу до нового будинку, всі старі приміщення будуть винайматися. Це треба зарахувати до дуже позитивної політики кооперативи.

Вартість нового кооперативного центру треба розглядати в двох аспектах.

В першу чергу з економічних міркувань. Тут будова себе оправдує, бо за інвестовані фонди кооператива отримає вищі зиски чим з іншого роду інвестицій. Дальше, коли візьмемо під увагу, що кооператива мала оферту продати землю за подвійну ціну, ледве три місяці після купівлі, і що будинок збудований в часі загального безробіття і за низьких будівельних цін, то вже сьогодні вартість землі і будинку багато вищі за кошти будови і землі.

Другий, не менш важливий аспект — це перспектива майбутнього: які можливості дадуть нові приміщення для дальшої праці і росту кооперативи. Ми вже згадували про ефективність внутрішнього урядування та вигоди для членів і клієнтів. Тепер, коли зближаємося до кінця будови, опрацьовуємо два важливі проекти у цьому відношенні: ревізія всіх ділянок праці в поєднанні до компюторської системи і ревізія організаційної структури наших кооператив. І це буде пряма дорога до дальшого росту наших кооператив. Без того ми не могли б конкурувати на довшу моту з іншими фінансовими ус-

Модель Кооперативного Центру в Мельборні

тановами. Живемо в таких часах, що не можемо відставати від актуального модерного ринку, мусимо бути на поверхні подій, з ними плисти і забезпечити собі місце.

І врешті належало б ще згадати морально-престижний момент. Цей будинок є гордістю всіх українців, він буде нашою виказкою назовні перед довколишнім світом. В цьому будинку буде покищо осідок нашої кооперативної централі — Ради Українських Кооператив Австралії. І цей будинок має бути доказом для широкої кооперативної громади в Австралії яких успіхів можна добитися шляхом кооперації. •

Хай цей Кооперативний Центр буде дороговказом, що на базі спільного зусилля родиться велике і гідне діло.

ТОРГОВЕЛЬНА КООПЕРАТИВА «ПОСТУП»

Дня 9 лютого 1963 р. Ініціативна група у складі: М. Ліщинський, І. Соколовський, М. Тройнар, О. Булка, В. Пташник і Б. Назар взялися за організацію і оформлення нової кооперативи, торговельної, яка дала б змогу розвинути працю у ділянках, які не є охоплені статутом існуючої кредитової кооперативи «Дністер». А вже 9 березня 1963 р. Ініціативна група покликала до життя першу (і досі єдину) в Австралії торговельну кооперативу, давши їй назву «Поступ»; 13 квітня 1963 р. кооперативу офіційно зареєстровано.

До основних цілей і завдань кооперативи належало:

- купляти, будувати, перепродувати ділянки землі і доми;
- допомагати фінансово своїм членам у всіх фінансово-економічних трансакціях;
- провадити асекураційні агенції;
- ініціювати та провадити торговельну діяльність.

Першими директорами новоствореної кооперативи були: М. Ліщинський (голова дирекції), О. Булка, І. Соколовський, В. Стельмахів і М. Тройнар. Секретарем був Б. Назар, а книговодом В. Пташник.

Виказ членів дирекції за час існування кооперативи

Березнюк А. 1973-84	Моравський М. 1977-79
Болеста М. 1974-84	Назар Б. 1974-76
Болюх М. 1976-77	Поварчук М. 1978-84
Булка О. 1964-72	Радіон С. 1968-74
Венгринович О. 1969-84	Соколовський І. 1963-65
Волощук Я. 1972-77, 79-84	Стельмахів В. 1963
Завалинський Е. 1968-69	Тройнар М. 1962-63, 66-70
Кутний Я. 1964-78	Тарнавський Б. 1979-84
Кучіль М. 1964-68	Хамчук Б. 1970-73
Ліщинський М. 1963-74, 76-78	Цюпак П. 1975-76
Матіяш О. 1968-74, 77-84	

Головами дирекцій були:

М. Ліщинський 1963-64, 1972-73

О. Булка 1964-72
О. Венгринович 1973-75, 76-82
Я. Волощук 1975-76
Б. Тарнавський 1982-84

Перші роки діяльності кооперативи полягали на уділюванні короткочасних позичок (на 5 років) своїм членам на будови або купно домів, склепів чи підприємств. Це, очевидно, було тоді коли в «Дністрі» був надмір готівки, яка тоді була до розпорядимости дирекції «Поступ».

У 1974 році висота уділених позичок через «Поступ» дійшла до 1.33 міль. доларів. Різниця у відсотках, які «Поступ» діставав від позичковців і зобов'язання до «Дністра», була чистим приходом, який давав змогу розвивати працю інших ділянок кооперативи «Поступ».

В 1967 р. «Поступ» започаткував нову діяльність, ввійшовши в порозуміння з деякими великими асекураційними компаніями і став їхнім агентом. У бюро агенції полагоджуються багато родів забезпечень: домів, домашнього встаткування, авт та ін. У роках 1980-81 велика конкуренція між забезпечувальними компаніями довела до дуже несприятливих умовин та до великих різниць в цінах на премії. В тих роках агенція втратила 25% асекураційних поліс. Але нові рішення і деякі заходи дирекції кооперативи здержали цю втрату й асекураційна агенція повертається назад до попереднього стану.

Після деяких років, можливості позичкової діяльності стали більш обмеженими і в 1974 році дирекція почала застановлятися над організацією торговельної діяльності. В цій цілі в листопаді 1974 р., відкрито побіч бюро «Дністра» малу крамничку. Рівночасно розпочато переговори про куплення висилкової фірми «Карпати». Таким чином, 28.4.1975 р., «Поступ» врешті закупив за суму 28.000 дол. висилкову фірму «Карпати» і при кінці 1977 року її перенесено до Есендону, до кооперативних приміщень.

До діяльності торговельної секції належить, в першу чергу, імпорт товарів з інших країн, хустки, обруси, кераміка, пластинки, пластикові вироби, картки з побажаннями, книжки та інші товари, на які є кожночасне запотребування.

Дирекція 1975 р.: зліва стоять: М. Болеста, Я. Кутний, П. Цюпак, А. Березнюк, Б. Назар, О. Венгринович, п-і А. Павук (секретар), Я. Волощук (голова), В. Пташник (книговод).

Товар у крамниці «Поступ»

Крім власного товару, крамниця «Поступу» перепродує товар в коміс. По всіх більших містах Австралії наша кооператива має агентів в торговельній ділянці. У вересні 1979 р. відкрито власне кооперативне бюро і крамницю в Джілонгу.

До торговельної діяльності належить також полагоджування стандартних посилок і грошових переносів до Польщі і Чехословаччини. Дуже важливою частиною торговельної діяльності є висилка пакунків з новими і вживаними речами в Україну.

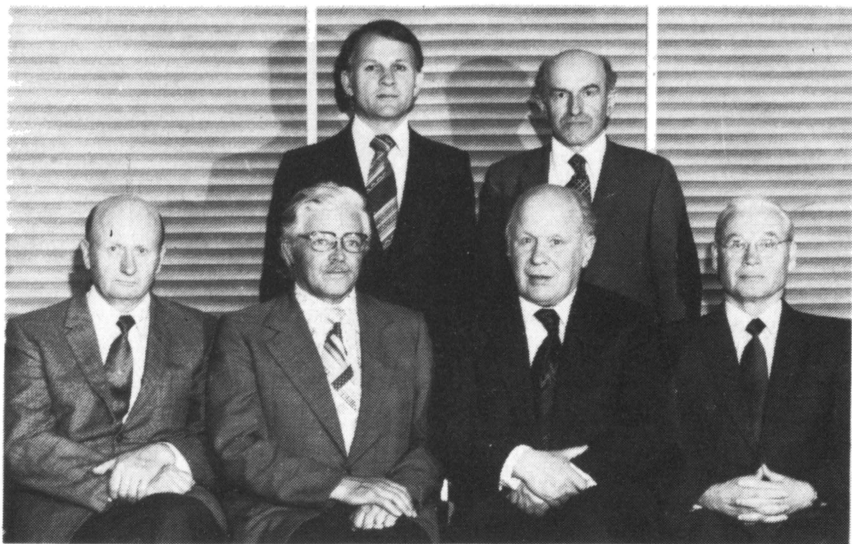
В роках 1978-82 «Поступ» провадив картотеку торгів з членами і при річному обчисленні призначив відсотковий зворот у формі бонів на закуп товарів в крамниці.

Рік 1977-й став початком нової ділянки кооперативної діяльності. Тоді «Поступ» відкрив перше українське подорожньо-туристичне бюро в Австралії.

Кооперативне подорожнє бюро перевело декілька дуже успішних тур, особливо до Нової Зеландії і Європи (включно з Україною).

Працівники skleпу. Від ліва: Н. Тиблевич (завідуюча), Єв. Кутна, менажер К-ви, М. Моравський, М. Моравська, (неприсутня п-і Т. Юхима).

Дирекція «Поступ» 1980: зліва сидять: О. Березнюк, О. Венгринович (голова), М. Ліщинський, О. Матіяш. Стоять: Я. Кутний, М. Болеста.

На протязі багатьох років кооператива давала змогу праці багатьом нашим людям, на яких спочивала вся праця та ріст кооперативи.

Секретарями «Поступу» були:

п. Б. Назар — 1963-65 рр.,

бл.п. В. Коцюмбас — 1965-70 рр.,

п-і А. Павук — 1971-1984 рр.

Книговодство до 1979 року провадив п. В. Пташник, після того перебрав п. М. Моравський.

На сьогодні працівники в «Поступі» є:

подорожнє бюро: п-і А. Павук і п-а М. Кондаревич; асекураційна агенція: п-і З. Когут і п-і Х. Герчанівська; крамниця: п-і: Н. Тиблевич, Т. Юхима, М. Моравська і Е. Кутна; в Джілонгу: пані М. Балацька і І. Стависько.

Дирекція Кооперативи «Поступ» 1982-83 рр. Сидять: О.Венгринович, Б. Тарнавський (голова Дирекції), Яр. Волощук. Стоять: О. Матіяш, М. Моравський (менеджер Ко-ви), М. Поварчук, А. Березнюк, М. Болеста.

Тримаючись відомих двох основних кооперативних засад, дирекція в першу чергу намагалася служити якнайкращими умовами для своїх членів, даючи знижки і концесії на асекurationsні премії, на квитки в туристичному бюро чи на закупки в крамниці. З другої сторони дирекція завжди виявляла зрозуміння до потреб організованої спільноти своїми пожертвами та дотаціями на церкви, народні доми, школи, молодечі організації і ін.

За час існування кооператива «Поступ» пожертвувала такі суми:

церкви — 10.292 дол., народні доми — 6.573 дол., школи — 3.901 дол., молодечі організації — 3.613, видавництва — 3.888 дол., сусп. опіка — 1.880 дол. Комітет оборони прав людини — 1.607 дол., Нац. Фонд — 1.300 дол., інш. — 3.741 дол. Разом це становить суму 36.795 дол.

Працівники «Поступ» подорожнє бюро і забезпечення: зліва: А. Павук (секретар), З. Когут, М. Моравський (менеджер), Х. Герчанівська, М. Кондаревич.

Маємо надію, що в новому модерному і просторому кооперативному будинкові, з новим устаткуванням, з реорганізацією праці і модерним книговеденням, усі відділи кооперативи «Поступ» напевно збільшать діяльність і забезпечать так потрібний ріст.

Українці — члени «Поступу» будуть гордими, що вони є власниками і співтворцями цієї торговельно-фінансової установи.

«СВІЙ ДО СВОГО — А СКОРИСТАЄ УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА» — хай стане нашим кличем на даліші роки нашої кооперативної праці.

БУДІВЕЛЬНА КООПЕРАТИВА «ОДЕСА»

Ініціатива «Дністра»

В 1971 р. виринула потреба створення нової кооперативи для членів «Дністра», яка не обмежувала б їм висоти позичок, бо в той час кооперативний закон Вікторії, на якому базований «Дністер», дуже обмежував висоту позичок членам кредитових кооператив. Само життя зумовляло потребу такої нової кооперативи. Серед членства «Дністра» зростали запотребування на позички, бо наші люди почали будувати чи купувати нові, модерніші дома, зростав також попит і серед бизнесменів. Таким чином тодішня дирекція «Дністра» почала застановлятися над розв'язкою цієї проблеми.

На наступних загальних зборах «Дністра» в 1972 р., після підготовчих нарад та заходів, винесено пропозицію розглянути можливості створення будівельної кооперативи, яка була б зареєстрована на акті закону будівельних кооператив стейту. Збори дали повновласті дирекції «Дністра» поробити заходи для оформлення будівельної кооперативи. Дирекція покликала Підготовчу комісію в наступному складі: директори «Дністра»: мгр. М. Ліщинський, ред. С. Радіон, п. Я. Кутний, працівники «Дністра»: п. В. Пташник, п. М. Тройнар і мгр. О.Р. Булка як правний дорадник «Дністра».

Першим завданням Комісії було зорганізувати зустріч членів Комісії з реєстраром будівельних кооператив, бо від дозволу останнього залежав успіх створення нової кооперативи. Але підчас зустрічі виявилось, що реєстрар був добре ознайомлений з працею кооперативи «Дністер» і висловив своє задоволення з її успіхів. Він нас попередив, що державне міністерство плянує змінити закон та ввести тяжчі передумови для створення будівельних товариств, особливо, коли йдеться про закладовий капітал нових будівельних товариств (тоді мова була з 200.000 дол. до 1.000.000 дол.). Міністерство вважало, що у Вікторії на той час було забагато будівельних товариств і тому не було потреби на створення нових. Регістрар

в принципі поставився прихильно до нашої пропозиції. Він прийняв до відома всі аргументи Комісії і щоб випередити ще зміну закону, дав згоду на створення нашої будівельної кооперативи.

В обличчі нового завдання, наша Комісія мусіла розв'язати три засадничі проблеми:

а) знайти закладовий капітал у висоті 200.000 дол., які мусіли б бути заложені на 5 років;

б) оформити статут нової будівельної кооперативи з таким розрахунком, щоб запобігти можливостям конкуренції з «Дністром» чи затрати передової ролі «Дністра»;

в) об'єднати нове членство і додатковий капітал, щоб нова кооператива могла розпочати працю.

Зовнішній закладовий капітал

В цій справі ми розпочали переговори з нашою забезпеченою компанією «Нешенел» і з одним із наших банків «А. Н. З.» Спершу обі установи виявили застереження і поставилися з резервою, щоб вложити їхній капітал в нашу нову кооперативу на 5 років, на доволі низькі відсотки. Ми, покликаючись на довготривале спілкування «Дністра» з обома установами, рішуче домагалися позитивного поладження нашої справи.

Після кількох нарад, ми добилися до наступного:

а) «Нешенел» позичить 100.000 дол., а «АНЗ» банк 50.000 дол. (додаткових 50.000 дол. ми мали б роздобути серед членів «Дністра»);

б) нова кооператива взяла зобов'язання, що дасть їм гіпотечку всього свого майна до часу сплати довгу;

в) нова кооператива здепонує перших 10 контрактів в банку, як додаткове забезпечення до часу сплати довгу.

Статут нової кооперативи

Підготовка та оформлення нового статуту припали на автора цієї статті. Я зразу передбачив основні тридності, які треба було розв'язати.

Першою і найважливішою проблемою було устійнення взаємовідносин між «Дністром» і новою кооперативою. Хоч «Дністер» мав уже за собою 15 років праці, був уже доволі стабільною і сильною установою, був однаке обмежений у по-

зичковій ділянці існуючим кооперативним законом для всіх кредитових кооператив. Політика уряду Вікторії змагала, щоб здержувати кредитівки до малих позичок, спиняти їхній ріст й обмежити конкуренцію кредитівок банкам. (Ситуація змінилася в 1982 р., коли кооперативний закон був змінений і такі обмеження були знесені). Закон будівельних товариств мав той великий позитив, що в той час не мав подібних обмежень. З цього виринала небезпека, що нова будівельна кооператива могла бути небезпечною конкуренцією для «Дністра» членством, ощадностями, позичками.

Другою, куди складнішою справою, були внутрішні фінансові операції. Бували випадки, коли кооператива «Дністер» виявляла надмір готівки, коли серед українців-членів зменшувалося запотребування на позички. В таких випадках дирекція «Дністра» інвестувала (чи переносила) надвишку грошей до кооперативи «Поступ», яка в свою чергу, позичала ті гроші переважно чужинцям.

З хвилиною, коли кооператива «Поступ» стала в більшості торговельною кооперативою, перелив грошей до кооп. «Поступ» перестав бути актуальним. Тому в підготовці нового статуту належало взяти до уваги, щоб нова будівельна кооператива мала можливості позичати також і чужинцям.

З цим, однак, була пов'язана небезпека, щоб в майбутньому не втратити української контролі над будівельною кооперативою в користь чужинців. Передбачуючи це, я вписав у статут відповідні статті.

І так, пр. стаття параграф 4 каже, що «Дністер» є спонзором будівельної кооперативи. Це дає дирекції «Дністра» моральне право нагляду над будівельною кооперативою.

Статті 104 і 142 кажуть, що всі працівники та кандидати до дирекції будівельної кооперативи мусять бути спершу затверджені дирекцією «Дністра».

Згадані статті статуту, а особливо справа затвердження кандидатів до дирекції були предметом гарячих і широких дискусій на багатьох загальних зборах тоді вже існуючої будівельної кооперативи. Але членство кожночасно, більшою кількістю голосів, завжди обороняло і підтримувало становище і привілей дирекції «Дністра». В принципі воно зводиться до того, що цей самий особовий склад повинен бути в проводі

обох кооператив.

Я особисто завжди підтримував цю постанову, бо з практичних причин і при різних несподіванках, могли бути небажані комплікації. На мою думку, вибір осібних директорів діяв би тільки на шкоду української спільноти Вікторії. Бо основні завдання обох кооператив є тотожними: збирати капітал від своїх членів і позичати капітал своїм членам.

Я передбачав, що відмінні люди в обох дирекціях — пряма дорога до конкуренції обох кооператив за членські ощадності, бо членство обох кооператив зводиться переважно до українців Вікторії; така конкуренція мала б просто фатальний вплив на обі кооперативи і у висліді це довело б до ліквідації однієї з них.

Стаття 14 в статуті передбачає, таким чином, два роди членства:

а) звичайні члени — мають звичайні права, включно з правом одержувати повідомлення про загальні збори, голосувати на них і мати право бути обраними до дирекції; таке членство прислуговує членам українського походження;

б) привілейовані члени мають право позичати гроші в кооперативі на тих самих умовах, що звичайні члени, але не мають права одержувати повідомлення про загальні збори, не мають права голосувати. В заміну, вони мають першенство на зворот своїх уділів та ощадностей у випадку ліквідації кооперативи. Таке членство надається членам не українського походження.

Внутрішній закладовий капітал

Одною з передумов реєстрації нової кооперативи була вимога об'єднання 50.000 дол. власного закладового капіталу, від своїх членів, який мав бути «замороженим» на 5 років.

З огляду на те, що «Дністер» був спонзором нової кооперативи, рішено вислати запрошення всім членам «Дністра» на основуючі загальні збори і запропонувати їм стати членами-основниками нової будівельної кооперативи. Окремо, ми ще звернулися особисто до відомих активних членів «Дністра» і заохочували їх стати основниками.

Після виготовлення проекту статуту, дирекція «Дністра» вислала його до регістрара будівельних кооператив для перевірки та затвердження урядовими чинниками. Після тих фор-

1967 р. Дирекція «Дністер» — зліва сидять: М. Троїнар, Е. Завалинський, О. Бұлқа —
Голова, М. Ліщинський, О. Магіяш; стоять: Я. Кутний, М. Куціль, бл. п. О. Нагірний
(секретар), бл. п. В. Коцюмбас (секретар «Поступу»), В. Пташник (книговод).

мальностей, дирекція «Дністра» визначила день 16 червня 1973 р. днем основуючих загальних зборів і запропонувала назвати нову кооперативу — Українська Будівельна Кооператива «Одеса».

Основуючі збори відбулися в приміщенні біля Української Кат. Катедри в Півн. Мельборні. До почесної президії запрошено Преосв. Владику Кир Івана Прашка, а на президента вибрано інж. Петра Демедюка, з секретарями п. Іван Бучма і секретар «Дністра» п. Михайло Тройнар.

Предсідник пояснив присутнім konieczність творення нової кооперативи, а на мене припав обов'язок прочитання та пояснення основних параграфів статуту. Після основної дискусії та вияснення всіх справ, 26 членів «Дністра» зголосилися стати членами-основниками нової будівельної кооперативи. Вони зложили 33.000 дол. закладового капіталу.

Наступні члени-основники, на основуючих загальних зборах схвалили статут, підписали зобов'язання та вплатили по 1000 дол. на 5 років:

Преосв. Владика Кир Іван Прашко, мгр. М. Ліщинський, Я. Кутний, С. Радіон, мгр. О. Р. Булка, В. Пташник, М. Тройнар, Я. Волощук, Б. Хамчук, О. Матіяш, М. Поварчук, П. Вагіль, П. Цюпак, др. Т. Яськевич, А. Глуханіч, М. Юрчак, В. Кравців, В. Вербовецький, І. Дороцький, Р. Лазорко, інж. М. Болеста, І. Соколовський.

Та сума не вистарчала для реєстрації, бо вимога була 50.000 дол. власного капіталу. Але в короткому часі дирекція «Одеси» приєднала додатково членів-основників і кооператива «Одеса» була формально зареєстрована.

В склад першої дирекції основуючі збори вибрали урядуючих директорів «Дністра»: бл. п. мгр. М. Ліщинський, Я. Кутний, Я. Волощук, С. Радіон, О. Матіяш, Б. Хамчук і М. Поварчук. Авдитором вибрано п. М. Малямі.

Висновки

Я не маю найменшого сумніву, що наші зусилля в творенні нової будівельної кооперативи себе вповні оправдали. Понад 10 років свого існування «Одеса» позичила мільйони доларів своїм членам і допомогла їм набуті власні модерні дома або комерційні будинки.

Десятки тисяч доларів виплачено українським установам і церквам. «Одеса» одночасно була «спільником» в оплачуванні шкільного приладдя суботнім українським школам, спонзуванням різних імпрез, уділюванням нагород за конкурси шкільній молоді.

Але найбільш промовистими являються тут моральні і престижіві вартості. Українська спільнота у Вікторії може бути гордою, що спромоглася збудувати ще одну сильну українську установу, яка разом з «Дністром» та торговельною кооперативою «Поступ» творять наш сильний та незвичайно корисний для всієї нашої спільноти — Український Кооперативний Центр.

Дирекція «Дністра» і «Одеси» 1980-1981. Зліва на право сидять: М. Болюх (голова), Преосв. Кир Іван Прашко (спонзор), Б. Тарнавський; стоять: Я. Волощук, Д. Моравський, М. Поварчук, О. Березнюк, Я. Кутний.

З М І С Т

Від Редакції	3
Павло Цюпак: Українська кооперація і світовий коопера- тивний рух	4
Павло Цюпак: Кооперація в Австралії	8
Третій Кооперативний Світовий З'їзд	12
Керівні Органи УСКР	15
Омелян Плешкевич: Український Кооперативний рух в країнах поселення	16
Зіставлення оборотового капіталу	19
Андрій Качор: Сторіччя Української Кооперації	20
Мирослав Болюх: Український капітал в українських руках	30
Юрій Венгльовський: Рада Українських Кооператив Авс- тралії	40
Кооперативи об'єднані в РУКА	48
Василь Гладкий: Українська Кредитова Спілка «Карпати»	49
Іван Полатайко: «Говерля» — Кредитова Кооператива Аделаїди	57
Мирослав Яремович: Кредитова Спілка «Калина» в Перті	66
Роман Павлишин: Генеза Кооперативи «Єдність» — Брізбен	72
Мирослав Болюх Срібний Ювілей Кооперативи «Дністер»	78
Михайло Моравський: Кооперативний Дім в Мельборні	93
Оріон Венгринович: Торговельна Кооперативи «Поступ»	98
Олег Р. Булка: Будівельна Кооператива «Одеса»	105

